

Právnická fakulta Západočeské univerzity
Katedra trestního práva

Diplomová práce

POSTAVENÍ ZNALCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Miroslav Klabík

Akademický rok: 2012/2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Akademický rok: 2011/2012

Studijní program: Právo a právní věda
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Právo (6805T003/0)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Mgr. KLABÍK Miroslav	Presslova 179, Říčany	R08M0123P

TÉMA ČESKY:

Postavení znalce v trestním řízení

NÁZEV ANGLICKY:

The role of an expert witness in criminal trial

VEDOUcí PRÁCE:

Prof. Ing. Miroslav Rybář, DrSc. - KTR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Úvod
2. Základní pojmy
3. Znalecký posudek, odborné vyjádření
4. Znalec v přípravném řízení
5. Znalec v hlavním líčení
6. Závěr
7. Resumé
8. Seznam použité literatury
9. Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Chmelík, J. Znalecké dokazování, Praha: Policie ČR, 2001.
Musil, J., Kratochvíl V., Šámal P. a kol.: Kriminalistika, C. H. Beck, Praha, 2001.
Bradáč, A.: Úvod do soudního inženýrství, CERM, Brno, 2004.
Císařová, D., Fenyk, J., Kloučková, Š. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004.
Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Praha: Linde Praha, a.s., 2007.
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 444/2011 Sb., o znalcích a tlumočících, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku ve znění pozdějších předpisů.
Vyhláška č. 23/2002 Sb.

Podpis studenta Datum:

Podpis vedoucího práce Datum:

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Postavení znalce
v trestním řízení zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval svému vedoucímu diplomové práce prof. Ing. Miroslavu Rybářovi, DrSc. za odborné vedení, cenné připomínky a pomoc poskytnutou při dokončování této diplomové práce. Chtěl bych také poděkovat své manželce PhDr. Tereze Klabíkové za inspiraci a rady, které mi poskytla během zpracovávání mé práce.

Obsah:

1. Úvod.....	6
2. Základní pojmy	9
2.1 Definice znaleckého posudku.....	9
2.2 Definice odborného vyjádření	9
2.3 Vymezení důkazního prostředku.....	9
2.4 Odkaz na právní úpravy	10
2.5 Zásady v trestním řízení	10
3. Znalec, znalecké ústavy.....	14
3.1 Historie	14
3.2 Charakteristika znalce	15
3.2.1 Práva a povinnosti znalce	16
3.2.2 Stadia znaleckého zkoumání	17
3.3 Znalecké ústavy	19
3.3.1 Kriminalistický ústav Praha Policie ČR.....	20
3.3.2 Odbor kriminalistické techniky a expertizy	21
3.3.3 Ostatní znalecké ústavy	21
3.4 Postavení znalce v zahraničí.....	22
4. Odborné zaměření znalců.....	24
4.1 Znalecké obory	24
4.2 Zásady kladení otázek znalcům.....	25
4.3 Seznam znalců.....	26
5. Znalecký posudek, odborné vyjádření	27
5.1 Znalecký posudek.....	27
5.1.1 Příbrání znalce	27
5.2 Odborné vyjádření.....	35
6. Znalecký posudek a odborné vyjádření jako důkaz	36
6.1 Znalecký posudek jako důkaz	36
6.2 Struktura znaleckého posudku	38
6.3 Hodnocení znaleckého posudku.....	39
6.4 Odborné vyjádření jako důkaz	41
7. Znalec v přípravném řízení	42
7.1 Výběr osoby znalce	42
7.2 Znalecká činnost ústavů	43
7.3 Statistika využívání znaleckých případů	43
7.4 Znalec na místě činu.....	46
8. Znalec v hlavním řízení.....	48
8.1 Postavení znalce před soudem.....	48
8.2 Výslech znalce.....	49
8.3 Znalecké posudky v soudních rozhodnutích v praxi	51
9. Závěr.....	58
10. Resumé	60
11. Seznam použité literatury	61
12. Přílohy	65

1. Úvod

V předložené diplomové práci se budeme věnovat tématu postavení znalce v trestním řízení. Znalec v trestním řízení a nejenom v něm sehraává jednu z velmi důležitých rolí při zodpovězení odborných otázek jak v přípravném řízení, tak u hlavního líčení. Tuto významnou pozici přitom mají nejenom znalci, ale i znalecké ústavy. Jejich role je pro řešení sporu často nezastupitelná a dnes si již v podstatě nedovedeme představit trestní řízení bez znalce a znaleckého posudku. Ačkoliv znalecký posudek nemá v množině důkazních prostředků privilegované postavení, jde o důkaz, který si svou erudovaností zaslouží pozornost. Rozvoj vědy a techniky umožnil používat nejmodernější prostředky k odhalení, objasnění a vyšetření obecné i hospodářské trestné činnosti. Odbornost znalce za pomoci těchto nejmodernějších technických vymožeností vede k nalézání skryté pravdy a velkou měrou přispívá k potírání zločinu a nastolení pořádku ve společnosti.

Pro vývoj znaleckého řemesla poskytl „ornou půdu“ nejen rozvoj vědy, ale i společenský vývoj a vývoj právního myšlení. Vyspělé národy mohou poskytnout obžalovaným díky znaleckým posudkům možnost prokázat svou nevinu a soudům naopak slouží jako dobrý nástroj pro prokázání viny. Jedná se tedy o silný prostředek k prokázání, či vyvrácení trestné činnosti, jenž slouží soudu ve prospěch správného rozhodnutí. Praxe na druhou stranu ukazuje i případy chybných znaleckých posudků, jejichž vinou může docházet dokonce k justičním omylům.

Posouzení konkrétního případu závisí vždy na mnoha faktorech a okolnostech. Pokud je potřeba v případě přibrat znalce, musí se znalec ve věci umět rychle orientovat a identifikovat problém. Tak, jak se stále více prohlubují znalosti v podstatě ve všech lidských činnostech a oborech, tak roste potřeba velmi úzké odborné specializace, a proto je význam znalecké činnosti velkým přínosem při rozhodování soudů.

Postavení znalce v trestním řízení má svůj vývoj, přičemž bylo v posledních sedmi letech třikrát novelizováno. Relevantní údaje k této problematice jsme čerpali především z několika hlavních pramenů, zejm. zákona č. 141/1961 Sb., kde je blíže upravena v § 105 až § 111, ze zákona č. 36/1967 Sb., dále pak z odborné literatury jako například *Trestní právo procesní* J. Jelínka, *Kriminalistika* J. Musila a kol., *Místo činu a znalecké dokazování* J. Chmelíka či *Postavení znalce v trestním řízení* M. Fryštáka a Z. Krejčího. V neposlední řadě jsme využili údaje z veřejně dostupných pramenů, zejména pak z internetových zdrojů.

Cílem této diplomové práce je zmapovat roli a význam znalce v trestním řízení, a to z několika úhlů pohledu, a poukázat na různé problémy, které mohou nastat a často i nastávají v této souvislosti v běžné praxi. Diplomová práce byla rozdělena do sedmi kapitol, v nichž se pokusíme postupně přiblížit náročnost znalecké profese v trestním řízení.

V první kapitole si definujeme vybrané základní pojmy nezbytné pro celý následující výklad. Ve druhé kapitole se budeme zabývat osobou znalce, tedy tím, kdo může být znalcem a kdo může vyhotovit znalecký posudek. Tato látka je velice zajímavá, ať už pro znalce, tedy odborníka, který se setkává s kriminálními delikty a za použití svých znalostí a vědomostí je schopen stanovit informace podstatné pro orgány činné v trestním řízení, anebo pro laickou veřejnost, pro kterou je práce znalce díky časté medializaci neméně atraktivní. Vybrané téma je dle našeho názoru též třeba zasadit do historického kontextu; nesmíme přitom zapomenout ani na vývoj znaleckých ústavů. Ve třetí kapitole si přiblížíme odborné zaměření znalců, jejich obory a odvětví a ujasníme základní zásady při zadávání odborných otázek znalcům. V následující kapitole se budeme blíže zabývat znaleckým posudkem a odborným vyjádřením. Odborné vyjádření či znalecký posudek jsou potřebné pro objasnění skutkového stavu, na jehož odbornost nestačí vědomosti orgánů činných v trestním řízení, případně nemají dané orgány požadovanou kvalifikaci. Zde se setkáme i s několika důležitými podkapitolami, jako je příbrání znalce, poučení znalce či kompetence znalce. Další kapitola pojednává

podrobněji o znaleckém posudku a odborném vyjádření v souvislosti s jejich funkcí v rovině důkazní. Ve zbylých dvou kapitolách se věnujeme postavení znalce před orgány činnými v trestním řízení a před soudem. Téma je následně ilustrováno statistikou znaleckých posudků a rozbořem informací z nich vyplývajících. V závěru práce se pokusíme zaujmout stanovisko ke zkoumané problematice a posoudit otázku potřebnosti vypracování znaleckého posudku či odborného vyjádření nebo přibrání znalce.

2. Základní pojmy

2.1 Definice znaleckého posudku

Znalecký posudek lze definovat jako důkaz, který znalec vypracovává písemně za účelem objasnění určité situace. Za určitých okolností může být proveden ústně do protokolu. „Posudkem znalce rozumíme jeho úsudek učiněný na podkladě odborných znalostí o těch skutečnostech, k jejichž objasnění byl povolán.“¹ Znalecký posudek musí obsahovat určité formální náležitosti, které jsou stanoveny právními předpisy o znalcích a tlumočnících.

2.2 Definice odborného vyjádření

Trestní řád v § 105 odst. 1 uvádí, že „je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření.“² Odborné vyjádření se tedy vypracovává v méně komplikovaných situacích, pro posouzení méně složitých otázek. Pro dokazování má odborné vyjádření dle § 112 trestního řádu povahu listinného důkazu.

2.3 Vymezení důkazního prostředku

Dle § 89 odst. 2 trestního řádu může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. „Rozumíme jím konkrétní procesní činnost orgánu činného v trestním řízení směřujícím ke zjištění určitého poznatku.“³ Zákon uvádí důkazní prostředky, jako jsou např. výpověď svědka a obviněného, znalecký posudek, věci a listiny důležité pro trestní řízení. „Pramenem důkazu jsou nositeli poznatku, resp. informace. Jsou jimi buď osoby, nebo věci.“⁴ Orgány činné v trestním řízení se při dokazování řídí svým nejlepším vědomím

¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Legem, 2011, s. 423.

² Zákon č. 141/1961 Sb. § 105 odst. 1.

³ NETT, A., ZEŽULOVÁ, J., VLČEK, E., DRAŠTÍK, A., *Trestní právo procesní (Obecná část)*, 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 271.

⁴ Tamtéž.

a svědomím, jelikož zákon neupravuje, jaké důkazní prostředky musejí být použity k dokazování. V některých případech však zákon vyžaduje, aby bylo použito určitého důkazního prostředku. Jedná se o objasnění zvláště důležité skutečnosti, jako je například prohlídka a pitva mrtvoly, kde je zapotřebí přibrat dva znalce.⁵

V soudním i správním řízení je zakotveno hodnocení důkazů podle příslušných orgánů, a to podle povahy konkrétního důkazního prostředku. Princip neomezování formy důkazů je formulován v právních předpisech, jako je § 125 občanského soudního řádu, § 51 odst. 1 správního řádu, § 49 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu nebo již citovaný § 89 odst. 2 trestního řádu.

2.4 Odkaz na právní úpravy

Postavení znalce v trestním řízení upravuje několik základních pramenů. Za základní zákon, který upravuje postavení znalců, je považován zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů s účinností od 1. ledna 2012. Tento zákon vznikl v době, kdy na našem území panovaly zcela jiné společenské poměry, a od té doby prošel hlavně v posledních letech několika novelizacemi, a to zákony č. 322/2006 Sb., č. 227/2009 Sb., a č. 444/2011 Sb.

Za další základní prameny považujeme zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů a vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb.

2.5 Zásady v trestním řízení

Základní zásady v trestním řízení upravuje § 2 trestního řádu. Jedná se o určité principy, které se vztahují i na znaleckou činnost spojenou s dokazováním. Mezi základní zásady pro znalce řadíme především zásadu veřejnosti, ústnosti, vyhledávací, volného hodnocení důkazů, individuální odpovědnosti, přiměřenosti a objektivnosti.

⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Legem, 2011, s. 372–373.

Zásada veřejnosti

„Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat.“⁶ Z této zásady existuje výjimka, kdy může být veřejnost vyloučena. Jedná se o případy stanovení zákonem, a to tehdy, „kdyby veřejné projednání ohrozilo utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků. V řízení ve věcech mladistvých lze veřejnost vyloučit též, jestliže je to na prospěch mladistvého.“⁷ Zásada veřejnosti znamená pro znalce zpravidla to, že je znalec zván k soudním líčení.

Zásada ústnosti

Zásadu ústnosti upravuje § 2 odst. 11 trestního řádu, kde se uvádí, že „jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají.“⁸ Znalec je u soudního líčení vyslechnut tak, že soudu sdělí výsledky svého znaleckého zkoumání. V případě, že jsou ve věci pochybnosti, bývá znalec vyslechnut už v přípravném řízení. V tomto případě ovšem také existují výjimky: dle § 102 trestního řádu je to výslech dítěte, dle § 158a trestního řádu úkony prováděné za účasti soudce, dle § 211 trestního řádu se pak jedná o přečtení protokolu a dle § 212 trestního řádu o předestření dřívější výpovědi.

Zásada vyhledávací

Tuto zásadu upravuje § 2 odst. 5 trestního řádu, kde se mimo jiné uvádí, že „doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.“⁹ Orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat důkazy, a to i bez návrhu jednotlivých stran v trestním řízení (dále jen stran). S touto

⁶ Zákon č. 141/1961 Sb. § 2 odst. 10.

⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s.168.

⁸ Zákon č. 141/1961 Sb. § 2 odst. 11.

⁹ Zákon č. 141/1961 Sb. § 2 odst. 5.

zásadou úzce souvisí zásada oficiality, což znamená, že orgány činné v trestním řízení mohou jednat z moci úřední neboli ex offio a nemusejí, jak již bylo řečeno, čekat na návrh stran.

Zásada volného hodnocení důkazů

Tato zásada je upravena v § 2 odst. 6 trestního řádu, kde se uvádí, že „orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“¹⁰ Tato zásada ponechává určitou benevolenci v postupu orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování, přičemž klade na jednotlivce určitou flexibilitu, čímž zabraňuje mechanickému opakování při hodnocení důkazů.

Zásada individuální odpovědnosti

Tato zásada má dvě roviny, a to trestněprávní a etickou. Na trestněprávní odpovědnost znalce se vztahuje ustanovení § 346 trestního zákona v podobě trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Etická odpovědnost je pak otázkou jisté prestiže znalce a otázkou znalecké cti.¹¹

Zásada přiměřenosti

Orgány činné v trestním řízení musí šetřit lidská práva zaručená Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami. Konkrétním výrazem této zásady je ustanovení § 2 odst. 4 a ustanovení § 52 trestního řádu.

¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb. § 2 odst. 6.

¹¹ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 172.

Zásada objektivnosti

Míra objektivnosti výsledků znaleckého zkoumání je do jisté míry ovlivněna obecnou technickou vyspělostí a společenským vývojem a také dokonalejší možností přezkumu odborných posudků souvisejících se stále rozsáhlejším a dostupnějším vědeckým výzkumem ve všech oblastech lidské činnosti. Jistou dávkou objektivnosti zaručuje možnost stran přibrat znalce podle vlastního výběru; zajištění objektivnosti a nezájatého postoje by však v první řadě mělo vycházet z osoby znalce.

Zásada rychlosti a hospodárnosti

Rychlostí a hospodárností se lze vyhnout zbytečným průtahům v trestním řízení. Soud při řízení postupuje co nejrychleji a nejhospodárněji tak, aby byly náklady řízení i zátěž pro strany minimální možné a přitom ještě nebyl zmařen účel trestního řízení.

3. Znalec, znalecké ústavy

3.1 Historie

Intenzivní rozvoj vědy a techniky s sebou přináší nové poznatky a souvislosti, které jsou natolik komplikované, že se v nich např. soudce nemůže patřičně orientovat, a proto vzniká potřeba přibrání odborníka, znalce, který vytvoří odborný znalecký posudek.

Ve středověku se jako důkazní prostředky považovaly především ordály, a to vodou, železem nebo soubojem. Vedle ordálů se používala před soudem jako důkazní prostředek přísaha, a to tzv. bez zmatku a se zmatkem. Od konce 11. století se jako další důkazní prostředek začala používat listina, které propůjčovala důkazní moc pečeť. Ve 13. a 14. století ustupují do pozadí ordály i přísahy, a více se v trestním řízení začaly uplatňovat jako důkazy zápisy do desek.¹² Za zmínku stojí připomenutí důkazního prostředku zvaného tortura neboli mučení obžalovaného. Na obžalovaném byla prováděna tortura z důvodu dosažení přiznání, které v té době bylo považováno za korunu důkazů. Tortura byla zakázána roku 1776.¹³

Na přelomu 18. a 19. století se začíná v trestním řízení objevovat pojem „znalé osoby“. V této době ještě převládá názor, že znalec je pomocníkem soudce. Soudce má možnost se rozhodnout, zda bude k posudku přihlížet.¹⁴ „První zjiitelné zmínky o seznamech stálých soudních znalců na našem území jsou z roku 1787. Prudký rozvoj vědy a techniky ve 2. polovině 19. a 20. století měl za následek nutnost účasti odborníků u soudu. Současně vyplynula potřeba vyčlenění znaleckého posudku jako samostatného druhu soudního důkazu.¹⁵

Účast soudních znalců v trestním řízení začala být při dokazování běžná, což se projevilo i v právní úpravě, a to právě tím, že znalecký

¹² NETT, A., ZEZULOVÁ, J., VLČEK, E., DRAŠTÍK, A., *Trestní právo procesní (Obecná část)*, 3.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 266–267.

¹³ MALÝ, K. a kolektiv, *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha a. s. 2005, s. 194–195.

¹⁴ BRADÁČ, A. *Soudní znalectví*. Brno: Akademické nakladatelství CERM 2010, s. 9.

¹⁵ Tamtéž.

posudek byl označen za samostatný druh soudního důkazu. Tato koncepce byla zakotvena v rakouském trestním řádu č. 119/1873 říš. zák., který platil v Čechách a na Moravě, na Slovensku platil až od roku 1896.¹⁶

Jednotný seznam znalců na našem území sebou přineslo nařízení ze 13. července 1939 č. 269/1939 Sb., o seznamech stálých soudních znalců. Tento předpis strukturoval členění znalců podle jednotlivých oborů. Seznam znalců byl v evidenci u jednotlivých soudů. Soud ustanovoval znalce na dobu 5 let. Jednalo se o první předpis o seznamu znalců, který se v budoucnu stal inspirací pro poválečnou úpravu znalecké činnosti.¹⁷

3.2 Charakteristika znalce

Problematika postavení znalce v trestním řízení je upravena v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v ustanoveních § 105 až § 111 trestního řádu. „Znalec je osoba se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, která tyto své znalosti a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.“¹⁸ Nejčastěji se jedná o otázky lékařské, tedy v oboru zdravotnictví a psychologie, dále o otázky odhadu ceny movité věci, tedy v oboru ekonomie, a v oboru mechanoskopie, chemie atd.

Jak vyplývá ze zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů z ustanovení dle § 2 odst. 1, mohou znaleckou činnost vykonávat pouze znalci zapsaní do seznamu znalců, znaleckou činnost pak mohou vykonávat také znalecké ústavy.¹⁹

Jmenování a odvolání znalců, postup při výběru znalce, odměny a náhrady nákladů za znalecké posudky, seznam znalců a náležitosti znaleckého posudku dále upravuje vyhláška č. 37/1967 Sb., k

¹⁶ STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. Praha: Police history 2003, s. 170.

¹⁷ BROŽ, I. a kol. *Soudní znaleství*. Praha: České vysoké učení technické 2011, s. 10

¹⁸ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 22.

¹⁹ Zákon č. 36/1967 Sb. § 2 odst. 1.

provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Znalcem může být jmenován člověk, který:

- je občanem České republiky
- je způsobilý k právním úkonům
- je bezúhonný
- nebyl v posledních 3 letech vyškrtnut ze seznamu znalců
- má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru
- jeho osobní vlastnosti jsou předpokladem pro to, aby řádně vykonával znaleckou činnost
- se jmenováním souhlasí²⁰

3.2.1 Práva a povinnosti znalce

Podmínkou jmenování znalce je jeho bezúhonnost; podmínky bezúhonnosti upravuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 4 odst. 2. V témže zákoně dle § 6 odst. 1 je znalec povinen složit slib do rukou toho, kdo jej jmenoval.²¹ Znalce jmenuje ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu z pověření ministra spravedlnosti.²² Zcela výjimečně může být znalcem ustanovena osoba, která není zapsána do seznamu znalců.

„Znalci jsou povinni vykonávat znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru (jazyce) a odvětví, pro které byli jmenováni.“²³ Každý znalec má dále povinnost vykonávat svou činnost osobně.²⁴ Znalec však při své činnosti může zjistit, že bude vyžadovat pro objektivnost svého znaleckého posudku posouzení některých otázek od dalšího znalce nebo experta. V tomto případě, „jestliže to vyžaduje povaha věci, je znalec oprávněn přibrat konzultanta k posuzování

²⁰ Zákon č. 36/1967 Sb. § 4 odst.1.

²¹ Zákon č. 36/1967 Sb. § 6 odst.1.

²² Zákon č. 36/1967 Sb. § 3 odst. 1, vyhláška 37/1967 Sb. § 1 odst. 1, 2.

²³ Zákon č. 36/1967 Sb. § 8.

²⁴ Zákon č. 36/1967 Sb. § 10 odst. 1.

zvláštních otázek. Tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí uvést v posudku.²⁵

Dále je povinností znalce zachovávat mlčenlivost týkající se všech skutečností, se kterými přišel do styku v souvislosti s výkonem znalecké činnosti.

Znalec může také odepřít podání posudku v souvislosti s § 100 trestního řádu. Pro znalce platí toto ustanovení práva odepřít výpověď obdobně jako pro svědky. Právo odepřít podání posudku z důvodu podezření na podjatost znalce ve věci upravuje § 11 zákona o znalcích a tlumočnících.

3.2.2 Stadia znaleckého zkoumání

Proces dokazování, vyšetřování a zkoumání vyžaduje ze strany znalců a orgánů činných v trestním řízení vysoce odborný přístup i jejich vzájemnou spolupráci. V procesu vytváření znaleckého důkazu můžeme hovořit o expertize. Expertizu lze definovat jako „samostatnou kriminalistickou metodu, spočívající v systému úkonů a operací směřujících k odhalení nebo objasnění skutečností důležitých pro dokazování v trestním řízení za použití odborných znalostí a metod z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel.“²⁶

Subjektem expertizy je znalec, osoba která zabezpečí, že výsledek expertní činnosti (znalecký posudek) bude na určité úrovni. Z uvedených skutečností lze vyvodit, že znalecký posudek nelze ztotožňovat s expertizou jakožto metodou používanou v praxi, neboť znalecký posudek je jejím výsledkem.²⁷

Obecně se uvádí tři základní stadia znaleckého zkoumání: 1. přípravné zkoumání, 2. stadium vlastního zkoumání, 3. hodnocení výsledků znaleckého zkoumání.

²⁵ Zákon č. 36/1967 Sb. § 10 odst. 2.

²⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 308.

²⁷ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001, s. 166.

1. Přípravné zkoumání

Orgán, který v jednotlivém řízení přibral opatřením znalce, stanoví předmět zkoumání a položí potřebné otázky, které by neměly znalce nutit k překračování jeho pravomocí, ale naopak by měly směřovat k meritu věci.

Znalec se v přípravném zkoumání seznamuje s případem z podkladů, jež mu byly dány k dispozici – jedná se především o zahájení úkonů trestního řízení, usnesení o zahájení trestního stíhání, výslech obviněného, výslech poškozeného, fotodokumentace a ostatní individuální části vyšetřovacího spisu. Potřebné náležitosti lze rozdělit do několika skupin:

- Objekty, u kterých se předpokládá příčinná souvislost s objasňovanou skutečností.
- Objekty, u nichž se nepředpokládá příčinná souvislost s objasňovanou událostí.
- Pomocné materiály²⁸

V případě, že by došel znalec k závěru, že předložené dokumenty nejsou dostačující k vyhotovení řádného znaleckého posudku, může požádat orgán činný v trestním řízení o doplnění jím požadovaného materiálu.

2. Stádium vlastního zkoumání

V tomto stádiu stále funguje spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení a znalcem. Znalce už zde formuje strukturu znaleckého posudku, především však dochází k samotnému zkoumání. „Studium objektů zkoumání je někdy spojeno s jejich mechanickým rozčleněním a někdy i s jejich zničením, což předpokládá jejich náležitou a podrobnou dokumentaci.“²⁹

²⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 309.

²⁹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, s. 60.

Znaleckého zkoumání můžeme rozdělit do několika etap:

- vstupní etapa
- analyticko-syntetická etapa
- etapa vyvozování závěrů
- etapa zpracování znaleckého posudku³⁰

3. Hodnocení výsledků znaleckého zkoumání

Hodnocení výsledků znaleckého posudku se provádí až po jeho odevzdání. Orgán činný v trestním řízení následně hodnotí znalecký posudek jak po stránce formální, tak po stránce obsahové. Hodnocení formální stránky znaleckého posudku zahrnuje požadavek splnění všech zákonem předepsaných náležitostí. Z obsahového hlediska se pak hodnotí, zda byly použity vhodné metody, postupy, vztahy a zda závěry provedené znalcem jsou v souladu s požadovaným předmětem zkoumání.³¹

3.3 Znalecké ústavy

V roce 1924 zřídilo Ministerstvo spravedlnosti Kriminální muzeum a Kriminální archiv u Zemského soudu v Praze. Do té doby se otázkami kriminologie a kriminalistiky nezabývala žádná instituce. Z těchto dvou institucí vznikl roku 1926 Kriminologický ústav, který byl postupně včleněn do Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ústav zanikl v roce 1939.³²

Za nejvýznamnější kriminalistické expertní pracoviště můžeme považovat Kriminalistický ústav Praha Policie ČR. „Historie Kriminalistického ústavu začíná rokem 1958, kdy byl vědeckotechnický odbor Hlavní správy VB reorganizován na Kriminalistický ústav VB coby resortní pracoviště určené a

³⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 311.

³¹ Tamtéž, s. 313.

³² STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 21.

specializované na řízení výkonu kriminalistickotechnické činnosti a provádění znalecké činnosti v oboru kriminalistika.³³

„Ústav byl oficiálně konstituován jako vědeckovýzkumné pracoviště v oboru kriminalistika a jako centrální expertizní pracoviště Veřejné bezpečnosti. Znalecká činnost ústavu byla legislativně zajištěna vysoce nadčasovým zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláškou č. 37/1967 Sb.“³⁴

V sedmdesátých a osmdesátých letech muselo z ústavu odejít mnoho významných osobností z důvodu vnitropolitických změn. Na začátku 70. let byla vytvořena Federální správa VB, do které byl začleněn i Kriminalistický ústav. Bylo obměněno personální složení ústavu a také po stránce materiální byl ústav dovybaven technicky. Současně byly zřízeny odbory kriminalistické techniky (OKTE) na správách VB a také skupiny kriminalistické techniky (SKT) okresních správ VB. Revoluce v roce 1989 neměla zásadní vliv na fungování kriminalistického ústavu a dalších expertních pracovišť, kromě odchodu několik desítek kvalifikovaných expertů.³⁵

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů upravuje znaleckou činnost pracovišť v § 21 až § 23, kde se rozlišují znalecké ústavy a jiná pracoviště specializující se na znaleckou činnost.

3.3.1 Kriminalistický ústav Praha Policie ČR

Kriminalistický ústav je zapsán do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost v oborech elektrotechnika,

³³ Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky. In Krimispk.sweb [online]. Cit. 2013-02-21. Dostupný na <http://krimispk.sweb.cz/05_preds/ku_pha.htm>.

³⁴ Policie ČR [online]. Cit. 2013-02-21 Dostupný na <<http://www.policie.cz/clanek/historicky-vyvoj-kup.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>. ODKAZ nefunguje

³⁵ Policie ČR [online]. Cit. 2013-02-21 Dostupný na <<http://www.policie.cz/clanek/historicky-vyvoj-kup.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>>.

chemie, písmoznalectví, strojírenství, kriminalistika. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky podává znalecké posudky především pro účely trestního řízení. V odvětvích v oboru kriminalistika jsou prováděna pouze kriminalistická zkoumání. V roce 2010 byl dokončen vývoj systému MECHOS, jedná se o centrální databázi mechanoskopických stop, která je spravována právě Kriminalistickým ústavem Praha.

Mezi jistě nejznámější obor patří identifikace daktyloskopických stop. K tomuto účelu Policii ČR slouží daktyloskopický identifikační systém AFIS 2000 (Automatic Fingerprint Identification System).

3.3.2 Odbor kriminalistické techniky a expertizy

Odbor kriminalistické techniky a expertiz (OKTE) je specializované pracoviště zaměřené na kriminalistickotechnickou a expertizní činnost, zapsané jako znalec v Seznamu znalců vedeném na Ministerstvu spravedlnosti ČR.

Jednotlivá pracoviště spadají pod Krajská ředitelství policie ČR. Odbory provádí znalecké zkoumání v jednotlivých oborech, na základě zkoumání vypracovávají znalecký posudek nebo odborné vyjádření. Pracovníci OKTE zkoumají zajištěné stopy a pohybují se i v terénu při objasňování závažných trestných činů. OKTE poskytuje služby hlavně orgánům činným v trestním řízení.

3.3.3 Ostatní znalecké ústavy

Přestože státní orgány vyžadují posudky většinou od výše jmenovaných pracovišť, v případě potřeby zpracování znaleckého posudku ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního

vědeckého posouzení se obrací na vysoké školy nebo jejich součásti či veřejné výzkumné instituce.

Na internetových stránkách www.justice.cz je možné dohledat další ústavy podle oddílu, kraje a oboru znaleckého oprávnění. Listováním v databázi si je možné prohlednout všechny ústavy zapsané do seznamu Ministerstva spravedlnosti, které seznam znaleckých ústavů vede a rozhoduje o zápisu do něj. Mezi nejznámější instituce zabývající se znaleckou činností patří: Znalecký ústav Praha s. r. o., Znalecký ústav Česká znalecká, a. s., Komora soudních znalců ČR aj.

Ústavy podávají posudek písemně, uvedou v něm, kdo posudek připravoval a kdo může před orgánem veřejné moci osobně stvrdit správnost posudku.

3.4 Postavení znalce v zahraničí

Většina evropských zemí s kontinentálním typem právní kultury hájí zásadu *iura novit curia*. Tzn., že soud neprovádí dokazování v otázkách právních, ale pouze skutkových neboli soud je ten, kdo zná právo a aplikuje ho.³⁶ Znalec má tedy stejně jako v České republice postavení odborníka, který soudu poskytne nezávislé a neutrální hodnocení vymezených skutkových okolností bez toho, aby se vyjadřoval k právním otázkám. „V Evropě i v celosvětovém měřítku, převažuje volnější forma úpravy znalecké činnosti a míra účasti znalce v tzv. civilním a trestním řízení je spíše určována ad hoc přímo soudy nebo vyšetřujícími soudci.“³⁷

V této podkapitole jsme se zaměřili na postavení znalce v jednotlivých evropských zemích. Pro srovnání zde uvedeme základní

³⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R. *Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 7.

³⁷ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 157.

rozdíly v Německu, Estonsku, Spojeném království Velké Británie a Severního Irska – Anglie a Walesu, Irsku a Norsku.

V Německu existují registry znalců, které jsou poměrně odlišné od českého systému seznamu znalců, a to profesními a odborovými svazy, které na znalce dohlížejí a udělují jim certifikáty. Takovéto komory sdružují jak znalce pro civilní řízení, tak pro řízení trestní. Soud nemusí přibírat pouze registrované znalce, ale může na základě vlastního uvážení zvolit specialistu pro danou problematiku. Tento postup mohou strany řízení napadnout, proto jim musí být oznámeno, kdo byl znalcem jmenován. Při porušení znalcových povinností mu může být uložena donucovací pokuta. Znalec je vyslýchán podle pravidel platných pro výslech veřejných úředníků.

V Estonsku orgán ustanovující znalce dává přednost forenznímu znalci nebo oficiálně certifikovanému znalci. V opačném případě příslušný orgán posuzuje nestrannost osoby, která se ustanoví jako znalec. Poté, co znalec souhlasí se svým jmenováním, stanoví se lhůta potřebná k vypracování znaleckého posudku a zároveň má znalec právo účastnit se procesních úkonů na potřebné spisové materiály. V případě, že jsou poskytnuté materiály nedostatečné, může znalec odmítnout zpracování znaleckého posudku. V případě porušení povinností vůči soudu může být znalci uložena pokuta. Znalci jsou vyslýcháni stejně jako svědci.

Postavení znalců v trestním řízení ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska – Anglie a Walesu je upraveno v trestním procesním řádu (Criminal Procedure Rule), podle něhož je znalcem osoba, která podává znalecký důkaz pro účely trestního řízení. Anglický právní řád nemá systém registrovaných či licencovaných znalců tak, jak je to v Německu či v České republice. Znalce si mohou vybrat jak strany, tak na návrh stran vybere znalec soud buď ze seznamu zpracovaného obžalovanými, nebo jiným způsobem. Znalci se stanovuje lhůta, kterou soud může prodloužit. Znalec nemusí být vyslechnut a jeho zpracovaný posudek může být použit jako důkaz.

V Irsku je do určité míry omezena možnost předložit obžalovaným znalecký posudek jako důkaz, což je upraveno v trestním

řádu z roku 2010 (Criminal Procedure Act). Znalec by měl mít potřebnou kvalifikaci k zodpovězení otázek, kterých se má posudek týkat. Obžalovaný předává státnímu zástupci písemnou žádost o možnosti předložit znalecký důkaz minimálně deset dní před zahájením řízení, se kterou soud vysloví souhlas pouze za předpokladu, že budou splněny všechny požadavky kladené na důkazy.

Postavení znalců v Norsku je upraveno zákonem o trestním řízení (Straffeprosessloven). Soud ustanovuje osobu znalce pouze s jejím souhlasem. Král může ustanovit znalce pro určité obory na dobu neurčitou. Znalci předkládají písemný znalecký posudek a následně mohou být předvoláni k výpovědi, ve které budou vyslýcháni podle stejných pravidel jako svědci.³⁸

4. Odborné zaměření znalců

4.1 Znalecké obory

Konkrétní znalec vyhotovuje posudky ve svém oboru a specializaci v daném odvětví. Za základní klasifikační kritérium lze tedy považovat znalecký obor: zdravotnictví, ekonomika, doprava, stavebnictví, školství a kultura atd. Každý obor lze členit na jeden či více odvětví podle jeho rozsahu. Např. obor zdravotnictví má mnoho odvětví, mezi nejznámější patří soudní lékařství, toxikologie, psychiatrie či pracovní úrazy a nemoci z povolání. U dalších oborů je tomu obdobně, lze uvést nejčastější:

ekonomika – ceny a odhady, účetní evidence, peněžnictví a pojišťovnictví,

doprava – doprava letecká, doprava městská, doprava silniční, doprava vodní, doprava železniční,

stavebnictví – stavební materiál, stavby obytné, stavby průmyslové, školství a kultura – pedagogika, psychologie, film, rozhlas, tisk.

³⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R. Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 44–80.

Podle počtu přibraných znalců rozeznáváme:

- expertizu prováděnou jedním znalcem
- expertizu prováděnou dvěma znalci (upravuje trestní řád § 105 odst. 4)
- expertizu prováděnou více znalci než dvěma³⁹

4.2 Zásady kladení otázek znalcům

Otázky zadávané orgány činnými v trestním řízení znalci musí být jednoznačné a srozumitelné. Musí být formulovány tak, aby z nich znalci bylo jasné, jaké úkoly mu byly zadány. Za základní nedostatek při kladení otázek znalcům považuje Chmelík živelnost, nesystematičnost a právní závadnost ve stylizacích. Znalci jsou otázkami orgánů činných v trestním řízení v některých případech doslova úkolování k právnímu hodnocení trestní věci.

Orgány činné v trestním řízení by se měly řídit při zadávání otázek znalci těmito zásadami:

1. „Otázky musí být srozumitelné a směřovat k meritu věci.
2. Otázky nesmí vybočovat z technické (odborné) proveditelnosti, přijatelnosti a kompetence znalců.
3. Otázky nesmí předjímat právní hodnocení věci.
4. Při stanovení otázek a úkolů znalci je třeba zvažovat míru jejich obecnosti a konkrétnosti.
5. Otázky a úkoly nesmí znalce nutit překračovat jejich kompetence.
6. Znaleckým zkoumáním nelze napravovat vadný postup orgánů činného v trestním řízení.
7. Nelze úkolovat znalce k provedení takových úkonů, k jejichž provedení je příslušný pouze orgán činný v trestním řízení.
8. Ve složitých případech je třeba znění otázek a rozsahu znaleckého zkoumání předem konzultovat se znalcem.

³⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 308.

9. Ke zpracování odborného vyjádření nebo znaleckého posudku stanovit znalci lhůtu, případně další podmínky zpracování odborného vyjádření nebo znaleckého posudku, např. rámcově vymezit stanovení odměny.⁴⁰

Sestavení otázek, na které znalec odpovídá, musí tvořit ucelený a v logickém sledu sestavený systém odborných otázek, který musí vést znalce k tomu, aby vlastní zkoumání bylo vyčerpávající a objasnění otázek úplné. Otázky nesmí přesahovat rámec znalecké odbornosti a současně položené otázky nesmí přesahovat dosaženou úroveň poznání v daném oboru. V neposlední řadě položené otázky nesmí být úskočné či klamavé.⁴¹

4.3 Seznam znalců

Jak již bylo zmíněno, znaleckou činnost mohou vykovávat pouze osoby, které jsou zapsané do seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti.

„Orgán veřejné moci může ustanovit znalcem osobu, která není zapsána do seznamu a má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek a která s ustanovením vyslovila souhlas,

- není-li pro některý obor znalec do seznamu zapsán,
- nemůže-li znalec zapsaný do seznamu úkon provést,
- jestliže by provedení úkonu znalcem zapsaným do seznamu bylo spojeno nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.⁴²

Do seznamu znalců a tlumočnicků se zapisují všichni znalci a tlumočníci jmenovaní ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, kteří mají bydliště v obvodu daného krajského soudu.

⁴⁰ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 209.

STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 58–59.

⁴² Zákon č. 36/1967 Sb. § 24 odst. 1.

Podmínky jmenování jsou upraveny v § 4 a 5 zákona o znalcích a tlumočnících. Aby bylo možno znalce do seznamu zapsat, je potřeba, aby složil slib do rukou toho, kdo jej jmenoval. Po složení slibu se jmenovaní znalci zapisují do seznamu znalců a tlumočníků. Krajské a okresní soudy zajistí, aby seznam znalců a tlumočníků byl veřejně přístupný a na žádost fyzických a právnických osob podávají informaci o znalci z žádaného oboru a odvětví.⁴³

Přímo z Ministerstva spravedlnosti z odboru státního dohledu bylo zjištěno, že v letech 2004–2011 byl počet znalců následující: 2004 – 11 812, 2005 – 11 668, 2006 – 11 571, 2007 – 11 397, 2008 – 11 218, 2009 – 11 046, 2010 – 10 729, 2011 – 10 550. V seznamu Ministerstva spravedlnosti bylo ke dni 20. 2. 2013 zapsáno 9976 znalců.⁴⁴ V letech 1984–1987 měl počet znalců vzrůstající tendenci, jinak ovšem z těchto dat vyplývá, že se počet znalců každým rokem snižuje. K největšímu poklesu pak došlo v letech 2009–2010.

Tabulka č. 1⁴⁵

Rok	1984	1985	1986	1987
Počet znalců	8258	8246	8483	9022

5. Znalecký posudek, odborné vyjádření

5.1 Znalecký posudek

5.1.1 Přibrání znalce

Přibrání znalce se děje v okamžiku, když pro složitost posuzované věci nestačí odborné vyjádření. V přípravném řízení orgán činný v trestním řízení přibírá znalce opatřením dle § 105 odst. 1

⁴³ Vyhláška č. 37/1967 Sb. § 4 odst. 3, 4.

⁴⁴ Evidence znalců a tlumočníků. In justice.cz [online]. Cit. 2013-02-21. Dostupný na <http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/???SearchForm?OpenForm&Seq=1http://krimi-sp.k.sweb.cz/05_preds/ku pha.htm>.

⁴⁵ MUSIL, J. a kol. *Doplňková skripta z kriminalistiky*. Univerzita Karlova, 1989, s. 121.

trestního řádu. V řízení před soudem přibírá znalce předseda senátu.⁴⁶ V opatření se uvede: datum, označení trestní věci, osobní údaje podezřelého a důvod, z čeho je podezřelý, obor a odvětví znalce, jméno znalce, otázky, na které znalec bude odpovídat, lhůta k dodání posudku, poučení a podpis. O tom, že je vydáno opatření o přibrání znalce dle § 105 odst. 1 trestního řádu se vyrozumí podezřelý, státní zástupce a další osoba, jako je např. poškozený nebo zúčastněná osoba, pokud by měla ve vztahu k posudku něco strpět nebo vykonat.

Proti opatření lze dle ustanovení § 105 odst. 3 trestního řádu vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek; podezřelý či obviněný může namítat například jeho zaujatost, nedostatečnou odbornou způsobilost, nedostatečnou odbornost v příslušném oboru a odvětví. Proti formulaci otázek může namítat například nejasnost či vágnost, z otázek nemusí být zcela jasno, na co má znalec odpovědět. V přípravném řízení o důvodnosti podaných námitek rozhoduje státní zástupce, v řízení před soudem předseda senátu. Trestní řád přímo neurčuje, kdo může vznést námitky proti opatření. Z §105 odst. 1 lze vyvodit, že se jedná o osoby, jež jsou vyrozuměny.

Ve většině případů se přibírá pouze jeden znalec. Dva znalci se přibírají dle § 105 odst. 4 v případě, jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité nebo jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly či v případě vyšetření duševního stavu mladistvého.

„Dva znalce je třeba přibrat:

- k prohlídce a pitvě mrtvoly, je-li podezření, že smrt osoby byla způsobena trestným činem (§ 105 odst. 4 a § 115 trestního řádu), k prohlídce a pitvě mrtvoly nesmí být z důvodu zajištění objektivitý posudku přibrán jako znalec lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která smrti bezprostředně předcházela,
- jde-li o objasnění jiné zvláště důležité skutečnosti, např. objasnění skutečnosti týkající se technických a technologických okolností zvláště

⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb. § 105 odst. 1.

těžké dopravní nehody na železnici, havárie letadla, jaderného zařízení nebo obtížné posouzení duševního stavu obviněného

- jde-li o vyšetření duševního stavu mladistvého (§58 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže), uvedené ustanovení zákona zde přímo stanoví, že se přibírají znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii.⁴⁷

Povinnost, kdy musí být přibrán znalec, stanoví trestní řád v ustanoveních § 115, § 116 a § 118. Pokud je třeba vyšetřit duševní stav obviněného, použije se právě ustanovení dle § 116 trestního řádu. V tomto případě se přibírá znalec z oboru psychiatrie. Povinnost přibrání znalce má orgán činný v trestním řízení v případě, že vyšetřuje podezřelého, který se dopustil trestné činnosti pod vlivem alkoholu nebo návykových látek.

Příklad položení otázek k podání znaleckého posudku, ve kterém je třeba posoudit duševní stav obviněného:

- 1) zda obviněný trpí duševní nebo jinou chorobou a popř. jakou,
- 2) zda touto chorobou trpěl i v době spáchání trestného činu,
- 3) zda je schopen v důsledku duševní choroby rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost
- 4) zda tato nemoc neměla vliv na jeho jednání,
- 5) zda byl u obviněného zjištěn a prokázán sklon ke zneužívání návykových látek nebo alkoholu a pokud ano, tak na jakých a v jakém rozsahu, popř. zda byla prokázána závislost na užívání takových látek,
- 6) zda byly u obviněného v době spáchání trestného činu zachovány ovládací a rozpoznávací schopnosti, v případě, že byly sníženy, tak jakou měrou,
- 7) zda je schopen plnohodnotné účasti na trestním řízení, zda je schopen chápat smysl trestního řízení a také smysl případně uloženého trestu,
- 8) sdělit další skutečnosti důležité pro správné posouzení osoby

⁴⁷ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: MU, 2010, s. 29.

obviněného, příp. návrhy na opatření

5.1.2 Poučení znalce

Poučení znalce upravuje ustanovení § 106 trestního řádu. Poučení znalce provádí orgán činný v trestním řízení. Poučení je součástí trestního spisu a přikládá se k vypracovanému posudku. „Znalec musí být v předvolání upozorněn na následky nedostavení (§ 66) a na povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec.“⁴⁸

„Pořádkovou pokutou může být znalec postižen i v případě, kdy bezdůvodně odmítne podat znalecký posudek. Pokud se tak stalo, orgán činný v trestním řízení o tom vyrozumí krajský soud, v jehož obvodu je znalec zapsán. Krajský soud věc přezkoumá a upozorní znalce, že pokud nebude, respektive nechce plnit své povinnosti nebo je bude porušovat, vyškrtne jej ze seznamu znalců.“⁴⁹

Znalec musí být též dle ustanovení § 106 poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

5.1.3 Stanovení okruhu činnosti znalce

Činnost znalce je limitována pověřením orgánů činných v trestním řízení do té míry, do jaké to znalci umožní formulované otázky. Podle § 107 odst. 1 trestního řádu orgány činné v trestním řízení vymezí znalci jeho úkoly. „Vymezení úkolů je vykládáno jako povinnost orgánů činných v trestním řízení stanovit v opatření o přibrání znalce k podání znaleckého posudku přesné otázky a úkoly, na které má znalec ve znaleckém posudku odpovědět.“⁵⁰

⁴⁸ Zákon č. 141/1961 Sb. § 106.

⁴⁹ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: MU, 2010, s. 29.

⁵⁰ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 180–181.

Otázky jsou formulovány v opatření, kterým byl znalec přibrán, a týkají se okolností a skutečností, jež jsou zapotřebí objasnit za pomoci příslušných odborných znalostí.

Znalci nepřísluší ve znaleckém posudku řešit otázku viny a nevinu, nemůže podsouvat soudci, jak by měl rozhodovat, ale přísluší mu pouze dávat k otázce viny, či nevinu podklady, na základě kterých bude soudce rozhodovat.

5.1.4 Vady posudku

Vady posudku upravuje trestní řád v § 109, kde se tvrdí, že je nutné požádat znalce o vysvětlení, pokud by byla pochybnost o správnosti posudku z důvodu nejasnosti nebo neúplnosti. Komentář trestního řádu vysvětluje pojem nejasnost znaleckého posudku tak, že ze závěru nebo odůvodnění znaleckého posudku není zřejmé stanovisko znalce ke kladeným otázkám. O neúplný znalecký posudek jde ve chvíli, pokud neobsahuje všechny okolnosti, k nimž v něm mělo podle § 107 odst. 1 být zaujato stanovisko.⁵¹ Ve chvíli, kdy je znalecký posudek neúplný nebo nejasný, je potřeba požádat znalce o vysvětlení. Jestliže se výsledkem znalce nepodařilo vadu znaleckého posudku odstranit, je potřeba přibrat znalce jiného. Nový znalec podává tzv. revizní znalecký posudek, ve kterém se vypořádá i se starým znaleckým posudkem.⁵²

Za vadný můžeme považovat také znalecký posudek, který nesplňuje náležitosti upravené v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Hlavní vady posudku:

- není připojena znalecká doložka (§13 odst. 4 vyhláška č.

⁵¹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1995, s. 477.

⁵² FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: MU, 2010, s. 31.

37/1967 Sb.)

- posudek není opatřen podpisem a otiskem znalecké pečeti
- posudek není sešit, strany posudku nejsou očíslovány, chybí svázání s razítkem na zadní straně
- posudek vypracoval znalec, který nemá v příslušném oboru oprávnění
- posudek vypracoval znalec, který nebyl přiřazen opatřením

Nedostatky ve vypracování znaleckého posudku jsou v některých případech způsobeny postupem orgánu činného v trestním řízení, který znalecký posudek zadával. Především jde o předčasné zadání znaleckého posudku bez předchozího faktického zjištění skutkového stavu věci.

Dne 14. 11. 2007 vyšel na internetovém portálu Hospodářských novin IHNED.cz článek Ombudsman: Soudní znalci ničí lidské životy⁵³, kde bývalý ombudsman Otakar Motejl vyzývá ministerstvo spravedlnosti, aby řešilo nekvalitní práci znalců. Poukazuje na průtahy při vypracovávání posudků, na spornou kvalitu a na nadužívání znaleckých posudků. Všimá si nastaveného trendu, že soudci rozhodují až na základě znaleckého posudku, což má za výsledek, že ve své podstatě nesoudí soudci, ale znalci.

Důležitou vlastností znaleckého posudku je jeho přezkoumatelnost, neboť přezkoumatelný posudek je pro soudce jistějším důkazním prostředkem, který žádná ze stran nemůže jednoduše zpochybnit. Oblasti nejčastějších nedostatků znaleckých posudků uvádí L. Mikš v časopise Soudní inženýrství č. 3 z roku 2006; jedná se dle něj o závady v účelu posudku, struktuře posudku a u podkladů posudku.⁵⁴

Vady znaleckých posudků nejsou vždy zaviněny jen ze strany znalců, kteří je zpracovávají. Vadou posudku je také případ, kdy znalec

⁵³ MAHDALOVÁ, K. Ombudsman: soudní znalci ničí lidské životy. In HN.IHNED.CZ [online]. Cit. 2013-03-03. Dostupný na <<http://hn.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>>.

⁵⁴ MIKŠ, L. *Nejčastější vady a nedostatky znaleckých posudků*. In Soudní Inženýrství, 2006, ročník 17, s. 167.

obdrží podklady, ve kterých chybí důležitá informace, jako je například výpověď svědka či obviněného. Rozpor mezi znaleckým posudkem a jednotlivými výpověďmi musí posoudit orgány činné v trestním řízení, státní zástupce nebo soud. Vadou znaleckého posudku ovšem může na druhou stranu být i to, že z něho není patrné, jaké podklady měl znalec při jeho vypracování k dispozici, zejména, zda znalec měl možnost seznámit se s jednotlivými výpověďmi. Tím máme na mysli případ, kdy znalec tuto možnost měl, informaci ovšem nevyužil a v posudku jí neuvedl. Absencí podkladů při vypracování znaleckého posudku se částečně věnuje rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 1 Tz 12/83.

Vadou znaleckého posudku je také skutečnost, že jedním ze zpracovatelů posudku státního ústavu, jímž byl v přípravném řízení přezkoumán posudek znalců ve smyslu § 110 odst. 1 trestního řádu, byl jeden ze znalců, kteří přezkoumávaný posudek podali.⁵⁵

5.1.5 Kompetence znalce

Znalec je oprávněn být přítomen u výslechu svědka či obviněného a má také možnost klást otázky, které jsou nezbytné pro vypracování znaleckého posudku. Pro znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie musí znalec provést s obviněným vyšetření, které probíhá v soukromí znalcovy kanceláře či v uzavřené místnosti u orgánů činných v trestním řízení. Jak už vyplývá z předchozího textu, je zde nutná součinnost mezi znalcem a orgánem činným v trestním řízení. Tato součinnost spočívá především ve formě poskytnutí znalcem vyžadovaného spisového materiálu, poskytnutí jiných informací k případu, popřípadě zodpovězení otázek položených znalcem. Zpravidla vše potřebné orgán činný v trestním řízení znalci poskytne při přibrání znalce opatřením, kde mu vyčerpávajícím způsobem vymezí úkoly položenými otázkami a v příloze poskytne spisové materiály.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 To 1/84.

„Kompetence soudního znalce v trestním řízení lze definovat jako soubor činností a povinností znalce vykonávaných v souladu s právními předpisy a na základě úkolů a otázek vymezených orgánem činným v trestním řízení, a to v závislosti na jeho speciálních odborných znalostech.“⁵⁶

5.1.6 Odměna znalce

Odměňování znalců je v současné době upraveno zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících v § 17 – § 19, vyhláškou č. 37/1967 Sb., provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů v § 16 – § 29 a dále je upraveno zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v ustanovení § 111 odst. 2, 3.

Odměnou za znalecké posudky rozumíme znalečné a náhrady nákladů, které stanoví § 16 ve vyhlášce č. 37/1967 Sb., po novelizaci vyhláškou č. 432/2002 Sb., Sazby odměn za znalecké posudky činí podle jejich náročnosti a podle míry odborných znalostí, kterých bylo nutné k jeho podání vynaložit, za jednu hodinu práce 100 až 350 Kč.⁵⁷ Znalec má též nárok na náhradu cestovních a jiných nákladů, jako je například ušlá mzda nebo přibrání konzultanta. Je-li případ mimořádně obtížný, lze podle § 20 odměnu zvýšit o 20 %, při přezkoumání posudku jiného znalce se odměna zvyšuje o 10 %. Naopak při často se opakujících jednoduchých posudcích lze dle § 21 hranice sazeb snížit o 20 %. Jestliže znalec provedl úkon opožděně a nekvalitně, je státní orgán oprávněn snížit sazbu až na polovinu nebo ve zvlášť závažných případech nekvalitního provedení úkonu může odměnu zcela odepřít.⁵⁸

Státní orgán je oprávněn rozhodnout o výši odměny odlišně, než jak stanovil znalec ve svém vyúčtování znalečného. V tomto případě lze vydat dle § 111 odst. 2 trestního řádu usnesení o výši vyúčtovaného znalečného. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost.

⁵⁶ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 185.

⁵⁷ Vyhláška 37/1967 Sb. § 16.

⁵⁸ Vyhláška 37/1967 Sb. § 21, 27.

V této věci zůstává do určité míry otázkou, jak orgány činné v trestním řízení mohou kvalifikovaně posoudit zkoumané odborné skutečnosti, pro něž nemají požadované vzdělání.

5.2 Odborné vyjádření

Podle § 105 odst. 1 „je-li k objasnění skutečností důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření.“⁵⁹ V jednoduchých případech zastupuje znalecký posudek tzv. odborné vyjádření. Za odborné vyjádření v jednoduchých případech lze považovat stanovení ceny zboží či služeb od právnické či fyzické osoby či lékařskou zprávu o zranění poškozeného.⁶⁰ Je na posouzení orgánů činných v trestním řízení, aby se v konkrétní věci rozhodly buď pro odborné vyjádření, či pro přibrání znalce, proto by měly tuto otázku nejprve konzultovat, zejména nemá-li přibírající orgán hlubší odborné znalosti pro posouzení složitosti otázek, pro které je třeba přibrat znalce.⁶¹

Orgány činné v trestním řízení provádí výběr osoby, která bude zpracovávat odborné vyjádření, podle vlastního zvážení a posouzení, zdali je vybraná osoba dostatečně odborně způsobilá. Orgány činné v trestním řízení dále musí zvážit, zda zvolená osoba nemá vztah k obviněnému či k osobám zúčastněným v trestním řízení z důvodu podjatosti.⁶²

Odborné vyjádření má povahu listinného důkazu. Osoba, jež zpracovává odborné vyjádření, předkládá orgánům činným v trestním řízení vyjádření v písemné formě. O zpracování lze požádat, jak již bylo řečeno, fyzickou či právnickou osobu, která má odpovídající odborné předpoklady, nebo osobu zapsanou do seznamu znalců.⁶³ „V trestních věcech podávají odborná vyjádření v oboru kriminalistiky

⁵⁹ Zákon č. 141/1961 Sb. § 105 odst. 1.

⁶⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1995, s. 458.

⁶¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 415.

⁶² Zákon č. 141/1961 Sb. § 105 odst. 2.

⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb. § 105 odst. 5.

často Kriminalistický ústav Praha a odbory kriminalistické techniky a expertizy (OKTE) krajů Policie ČR. V jiných oborech podávají odborná vyjádření např. zdravotnická zařízení, ošetřující lékař, různé laboratoře, instituce, úřady apod.⁶⁴

Odměna za odborné vyjádření dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb., činí za každou započatou hodinu práce podle celkového rozsahu a náročnosti 75 až 125 Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. Vypracovává-li odborné vyjádření státní orgán, předloží orgánům činným v trestním řízení odborné vyjádření vždy bez úplaty.

6. Znalecký posudek a odborné vyjádření jako důkaz

6.1 Znalecký posudek jako důkaz

„Znalec se k provedení znaleckého úkonu předvolává. Jeho dostavení se může být vynucováno pořádkovou pokutou, nikoli však předvedením.“⁶⁵ Znalec musí být dle § 106 trestního řádu poučen i v případě, že se jedná o znalce, který podal posudek na základě žádosti druhé strany. Znalec, který je zapsaný do seznamu znalců a tlumočnicků, se při znaleckém úkonu odvolává na složený slib, zatímco znalec, který není zapsán do seznamu, složí slib před podáním posudku.⁶⁶

Znaleckou činnost lze rozdělit podle Jelínka⁶⁷ na dva úseky:

- příprava posudku
- vypracování posudku

⁶⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 306.

⁶⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 421.

⁶⁶ Vyhláška 37/1967 Sb. § 11.

⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011 s. 421–423.

Příprava posudku

Základní vymezení upravuje ustanovení § 107 trestního řádu. Znalec se seznamuje s materiálem, který mu je poskytnut, v případě potřeby je znalci umožněno nahlédnutí do spisu nebo se mu spis zapůjčí. Znalec je přibírán opatřením, v němž mu orgán činný v trestním řízení vymezí okruh otázek. Znalci nepřísluší zabývat se právními otázkami a provádět hodnocení důkazů. Pro úspěšné vypracování posudku je důležité, aby ve znalecké přípravě bylo obsaženo vše potřebné. Důležitá je i technická způsobilost poskytnutých dokumentů znalci. Špatná kvalita může hrubě ovlivnit výsledek znaleckého zkoumání, čímž může způsobit chybovost a celkovou nepoužitelnost.

Když se znalec seznámí se všemi materiály, přistoupí k vypracování znaleckého posudku.

Vypracování posudku

Znalec vykonává posudek osobně. Pouze v případě, vyžadovala-li by to povaha věci, může si přizvat k posouzení dílčích otázek konzultanta. Znalec ve svém posudku neuvádí, jak již bylo řečeno, řešení právních otázek ani hodnocení důkazů, ale popisuje skutečnosti, se kterými se seznámil ze spisového materiálu a jež argumentačně podkládá, a vysvětluje k jakým závěrům na základě těchto skutečností dospěl. Jedná se tedy o vysvětlení odborného zkoumání, které znalec v posudku odůvodňuje ve svých postupech a metodách. Znalecký posudek by měl být přezkoumatelný, aby se tak odkryly jeho případné nedostatky nebo vady.

Znalec obvykle zpracovává posudek písemně ve stanovené lhůtě. Před stanovením lhůty orgán činný v trestním řízení se znalcem projedná, zdali je lhůta splnitelná.

6.2 Struktura znaleckého posudku

Strukturu znaleckého posudku lze členit do tří částí:

- 1) nález
- 2) posudek
- 3) znalecká doložka

V nálezu znalec uvede popis zkoumaného materiálu či jevů a souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel. Strukturu nálezu ovlivňuje účel, pro jaký je posudek určen. Znalec objasňuje věc z hlediska odborných znalostí, které náležejí do oboru jeho působnosti.

V posudku uvede výčet otázek, na které má odpovědět, spolu s odpověďmi na tyto otázky. Formuluje zde cíl a nastoluje řešení znaleckého problému různými metodami. Pro vypracování znaleckého posudku musí znalec dodržet některé zásady, jako např. zásadu pravdivosti, jednoznačnosti, ověřitelnosti, úplnosti, věcnosti.

Znalecká doložka je nedělitelnou součástí znaleckého posudku. Znalecká doložka se uvádí na poslední straně písemného posudku a musí obsahovat označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, ve kterém je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku.⁶⁸ „Písemný znalecký posudek musí být sešit, jednotlivé strany očíslovány, sešivací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti.“⁶⁹ Zajímavý dotaz k rukám ministerstva spravedlnosti ČR ohledně používání znalecké pečeti a k elektronické podobě znaleckého posudku měl ústav soudního inženýrství Vysokého učení v Brně, který byl publikován A. Bradáčem v časopise Soudní inženýrství č. 5 roku z 2006.⁷⁰ Jedná se o otázku používání znalecké pečeti mimo případy výslovně stanovené zákonem a vyhláškou, jako je např. otisk znalecké pečeti u poučení znalce či vyúčtování znaleckého. Druhý dotaz se týkal

⁶⁸ Vyhláška 37/1967 Sb. § 13. odst. 4.

⁶⁹ Vyhláška 37/1967 Sb. § 13. odst. 3.

⁷⁰ BRADÁČ, A. *K používání znalecké pečeti a k elektronické podobě znaleckého posudku*. In Soudní inženýrství, 2006, č. 5, s. 302–303.

možnosti přidat vedle písemně vyhotoveného znaleckého posudku také elektronickou podobu posudku ve formátu MS Word či pdf. Z odpovědi ministerstva spravedlnosti ČR je patrné, že znalec může používat pečeť i v jiných případech než jen tehdy, kdy mu to ukládá zákon. Orgány činné v trestním řízení tedy nemusí vyžadovat otisk znalecké pečeti na poučení znalce či vyúčtování znalečného. Elektronickou formu znaleckého posudku právní úprava neřeší a dle názoru ministerstva spravedlnosti ČR je možné ji využít vedle písemného zpracování.

Zákon o znalcích a tlumočnících výslovně stanoví povinnost znalce vést znalecký deník. Do deníku se zapisuje provedení všech posudků včetně jejich předmětu, datum, kdy byla znalci doručena žádost o provedení úkonu, pro koho byla činnost provedena, uvede se zde počet účtovaných hodin, výše odměny a výloh a den jejich proplacení a jiné relevantní informace.⁷¹

6.3 Hodnocení znaleckého posudku

O hodnocení znaleckého posudku jsme se v této práci již zmínili v kapitole 3.2.2 jako o jednom bodu ze stadia znaleckého zkoumání. V následujícím textu si hodnocení posudku přiblížíme více. Znalecký posudek by měl být v první fázi podroben kritickému hodnocení ze strany orgánů činných v trestním řízení. Takovýto kritický postoj by měl být samozřejmostí, aby se předešlo možným omylům. Pokud by posudek obsahoval chyby nebo vady, které jsou odborného charakteru, byla by pro jejich odhalení potřeba kontrola erudovanou osobou. Hodnocení znaleckých posudků je z obecného hlediska třeba provádět za účelem eliminace justičního omylu.

Kritické analýze je znalecký posudek podrobován i ze strany soudů. Zde stojí za povšimnutí určení hranice, u které se ze soudce mnohdy stává, při posuzování odborných či vědeckých znaleckých

⁷¹ Vzor znaleckého deníku viz Příloha č. 1.

metod, laik, který není schopen objektivně posoudit znalecký posudek a musí se spolehnout na závěr znalce. I v judikatuře lze nalézt jistá omezení, jako například v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1810/2009, ze dne 21.10.2009, kde se lze mimo jiné dozvědět, že „znalecký posudek (§ 125, § 127 o. s. ř.) soud sice hodnotí jako každý jiný důkaz podle § 132 o. s. ř., odborné závěry v něm obsažené však hodnocení soudem podle § 132 o. s. ř. nepodléhají.“

Orgán činný v trestním řízení má možnost posoudit, zdali znalec ve svém posudku odpověděl na všechny jím položené otázky a zda odpovědi jsou dostatečné a jednoznačné.⁷² Dále má možnost posoudit znalecký posudek ze dvou hledisek: z formální stránky a z obsahové či materiální stránky. Z formálního hlediska se jedná o splnění zákonných náležitostí dle vyhlášky č. 37/1967 Sb., zatímco z materiálního hlediska se jedná o posouzení celého komplexu otázek:

- zda byly znalci předloženy potřebné materiály
- zda tyto materiály byly dostačující
- zda bylo znalcem provedeno náležité zkoumání všech materiálů
- zda byly znalcem použité vhodné a odborné metody
- zda závěry učiněné znalcem vycházely z použitých metod, východisek a postupů
- zda závěry znaleckého posudku nejsou v rozporu z dílčími výsledky zkoumání
- jaký je vztah závěrů znaleckého posudku k ostatním ve věci zjištěným důkazům⁷³

Znalec se ve svém posudku nesmí omezit na podání odborného závěru, ale z posudku musí být logicky pochopitelné pro soud, jak k závěrům došel a z čeho vycházel. Z rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 28 Cdo 1568/2010 ze dne 15. 6. 2010 vyplývá, že hodnotí-li soud znalecký posudek, nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů. Soud hodnotí především to, jak bylo

⁷² FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: MU, 2010, s. 109.

⁷³ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: MU, 2010, s. 109–110.

splněno zadání, zda není znalecm učiněný závěr v rozporu s položenými otázkami, a zda má posudek podporu v podkladových materiálech.⁷⁴ Rozsah hodnocení je tedy potřeba provádět komplexně, ať už ze strany orgánů činných v trestním řízení, nebo ze strany soudů, aby se včas zabránilo komplikacím v trestním řízení, nebo dokonce justičním omylům.

6.4 Odborné vyjádření jako důkaz

Zopakujme, že odborné vyjádření je používáno v jednoduchých případech, mezi které patří stanovení ceny zboží či služeb nebo například lékařská zpráva o zranění poškozeného. Odborné vyjádření slouží účelu, pro který si ho orgán činný v trestním řízení vyžádal. V zákoně není upravena povinnost informovat o přibrání osoby k vypracování odborného vyjádření podezřelého, obviněného či jiné osoby.

Orgány činné v trestním řízení by měly vybírat osobu, která bude zpracovávat odborné vyjádření, zvláště pečlivě, jelikož proti této osobě nelze vznést námitku stejně jako proti jí vypracovanému odbornému vyjádření.

Odborné vyjádření je listinným důkazem, u něhož se dokazování provádí přečtením, a pokud si to strany přejí, mohou do odborného vyjádření nahlédnout. Trestní řád nepočítá s možností výslechu zpracovatele odborného vyjádření.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 28 Cdo 1568/2010.

7. Znalec v přípravném řízení

7.1 Výběr osoby znalce

Všechno začíná potřebou provést odborné vyjádření nebo znalecký posudek, a tedy spácháním trestného činu nebo přestupku. Výběr osoby znalce se uskutečňuje rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení bez výběrového řízení. Výběr znalce v přípravném řízení bez výběrového řízení upravuje zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách v § 18 odst. 2 písm. g, kde je uvedeno, že zadavatel není povinen zadávat podle tohoto zákona veřejné zakázky, jestliže se jedná o zakázky, jejichž předmětem jsou služby znalce nebo tlumočnicka, ustanoveného příslušným orgánem pro účely soudního, správního, rozhodčího nebo jiného obdobného řízení včetně přípravného řízení trestního.⁷⁵

Osoba přibírající znalce musí zvážit všechny možné vazby k obviněnému, k zúčastněným osobám či k jakékoliv podjatosti. Pokud je například jeden ze zhotovitelů znaleckého posudku znalec, který by měl posuzovat svůj znalecký posudek z důvodu revize, je třeba v takovýchto situacích mít pochybnosti o objektivitě přezkoumání.

Výběr osoby znalce je nutné činit s důrazem na jeho odborné zaměření a na způsob, jakým se znalec k věci přibere, což lze uvést na příkladu zkoumání věrohodnosti obviněných a svědků. Primárně se k vyšetření duševního stavu obviněného a svědka přibere znalec z oboru psychiatrie dle § 116 odst. 1 trestního řádu a § 118 trestního řádu, což dozajista může obnášet i otázku zkoumání věrohodnosti, nicméně posuzovanou právě jen z hlediska přítomnosti duševní choroby. Pokud se tedy zkoumá věrohodnost některé z dotčených osob ve smyslu zkoumání osobnostních předpokladů na psychologické bázi, je třeba se obrátit na specialistu psychologa. Takového znalce ovšem není možno, jak výše uvedeno, přibrat podle § 116 odst. 1 a § 118 trestního řádu, ale podle § 105 odst. 1 trestního řádu. Problematika

⁷⁵ Zákon č. 137/2006 Sb. § 18 odst. 2 písm. g.

zkoumání věrohodnosti může tedy zahrnovat jak obor psychiatrie, tak psychologie. Vyloučena tedy není ani možnost přibrání znalce, jemuž bude sekundovat konzultant z druhého oboru.

7.2 Znalecká činnost ústavů

Znalecký ústav odpovídá za včasné a řádné provedení posudku, jak uvádí § 22 odst. 2 zákona č. 36/1967 Sb., Speciální postih za porušení této povinnosti výslovně zakotven v zákoně o soudních znalcích a tlumočnících není, minimálně však prodlení s předložením posudku může znamenat snížení znalečného ve smyslu § 15c ve spojení s § 27 vyhlášky č. 37/1967 Sb., Ústav podává posudek vždy písemně a je uvedeno, kdo příslušný posudek zpracoval, aby bylo možné žádat konkrétního zpracovatele o vysvětlení.⁷⁶

7.3 Statistika využívání znaleckých případů

Následující část byla vytvořena a zařazena do textu pro znázornění využívání znaleckých posudků, resp. využívání přibrání znalce nejen orgány činnými v trestním řízení. Téměř ve všech případech je soudní znalec přibrán policejním orgánem, a to buď na základě vlastního uvážení, nebo z pokynu státního zástupce.

Jako příklad jsme použili materiály z Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10, které nám poskytlo údaje o znaleckých posudcích a odborných vyjádření pro trestné činy za poslední tři roky, v nichž je největší pravděpodobnost přibrání znalce. Jedná s o trestné činy pohlavní zneužití dle § 187, krádež dle § 205, poškození cizí věci dle § 228, obecné ohrožení dle § 272, ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283, přechovávání omamné a

⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb. § 110 odst. 2.

psychotropní látky a jedu dle § 284, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu dle § 286, nebezpečné pronásledování dle § 354 a opilství dle § 360 zákona č. 40/2009.

Tabulka č. 2

Znalecké posudky a odb. vyjádření na OSZ P-10			
TR.ČIN/ROK	2010	2011	2012
§ 187	8	15	21
§ 205	6989	6944	6802
§ 228	2234	2323	2135
§ 272	2	4	7
§ 274	28	30	29
§ 283	29	27	33
§ 284	9	15	7
§ 286	10	2	3
§ 354	30	52	65
§ 360	2	0	0

U majetkových trestných činů, v našem případě u trestných činů krádeže a poškození cizí věci, je orgán činný v trestném řízení povinen zjistit odcizenou či poškozenou hodnotu věci z důvodu klasifikace skutku a následnému vyhodnocení, zdali se jedná o trestný čin, či přešůpek. U těchto trestných činů mohlo být použito jak znaleckého posudku, tak odborného vyjádření, přičemž znalec se přibírá především z oboru ekonomie, odvětví ceny a odhadů. V mnoha případech se jedná o spisový materiál, který je veden jak proti známému, tak i neznámému pachateli. U trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu se přibírá znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, a to především kvůli možnému uložení ochranného léčení z důvodu zmenšení přičetnosti dle § 99 trestního zákona. K trestnému činu pohlavní zneužití je přibrán znalec

z oboru zdravotnictví, odvětví sexuologie, případně další obory dle konkrétního případu. V souvislosti s novelizací trestního zákoníku lze poukázat na jeden z nových trestných činů, u nějž každý rok stoupá počet znaleckých posudků: jedná se o nebezpečné pronásledování neboli „stalking“. K tomuto trestnému činu je zapotřebí znalecký posudek z odvětví psychologie, stejně tak pro trestný čin obecné ohrožení. Pro trestný čin opilství neboli „rauschdelikt“ se přibírá znalec z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie. Nutno dodat, že znalecké posudky by se měly v těchto zmíněných případech provádět pokud možno vždy, avšak z důvodu hospodárnosti se u trestných činů spáchaných neznámým pachatelem znalecké posudky v praxi nevyžadují.

Ze statistických údajů získaných z Ministerstva spravedlnosti ze dne 15. 3. 2013 o počtu znalců a počtu znaleckých posudků za posledních osm let lze konstatovat, že v období let 2003 až 2007 můžeme zaznamenat jistou vyrovnanost v celkovém počtu znaleckých posudků, avšak v dalších letech 2008 až 2011 je zde patrný výrazný pokles počtu znaleckých posudků, tak i výrazný pokles počtu znalců.

Tabulka č. 3

Počet znaleckých posudků v jednotlivých letech a podle zadavatelů			
Rok	PČR	SZ	Celkem
2003	41 218	722	354 710
2004	158 481	1 923	1 489 804
2005	157 432	1 965	1 508 228
2006	153 519	1 567	1 498 653
2007	163 775	3 369	1 489 178
2008	159 771	2 226	1 343 046
2009	116 258	3 051	1 161 097
2010	106 420	1 745	1 007 432
2011	50 716	1 411	598 181

V roce 2003 byl celkový počet znaleckých posudků 354 710, z toho jako zadavatel Policie ČR u 41 218 znaleckých posudků a státní zastupitelství u 722 znaleckých posudků. Už o rok později, tedy v roce 2004, se celkový počet znaleckých posudků navýšil o více než čtyřnásobek na 1 489 804. Jenom u orgánů Policie ČR vzrostl počet

znaleckých posudků 158 481 a u státního zastupitelství na 1 923. V následujících pěti letech se jednotlivá čísla pohybovala na přibližně stejné úrovni, až v roce 2010 došlo k určitému poklesu znaleckých posudků na celkových 1 007 432, u Policie ČR na 106 420 a u státního zastupitelství na 1 745. Tento klesající trend se zastavil v roce 2011 na celkovém počtu 598 181, z toho u Policie ČR na 50 716 a státním zastupitelství na 1 411 znaleckých posudcích. Celkový přehled počtu všech znaleckých posudků za období 2003–2011 včetně více zadavatelů, kteří nejsou uvedeny v předchozí tabulce (státní orgány, právnické osoby, občané, občanské řízení aj.) je součástí přílohy.⁷⁷

V porovnání se statistickými údaji z Doplnkových skript z kriminalistiky⁷⁸ je zřejmé, že počet znaleckých posudků byl v prvním desetiletí 21. století pětinasobný.

Tabulka č. 4

Rok	1984	1985	1986	1987
Počet znaleckých posudků v ČSR	208140	227363	220942	230135

7.4 Znalec na místě činu

Orgány činné v trestním řízení provádějí při spáchání trestného činu na inkriminované místo výjezd, kde provádějí neodkladné a neopakovatelné úkony. Jedná se o jedny z nejdůležitějších úkonů v celém trestním řízení. Jeden z neopakovatelných úkonů je ohledání místa činu. „Ohledání je specifická kriminalistická metoda, založená na bezprostředním pozorování materiální situace nebo stavu objektů, mající vztah ke kriminalistou vyšetřované události. K jejímu poznání je nutné takové pozorování, které spočívá ve zkoumání, analyzování a

⁷⁷ Viz Příloha č. 3.

⁷⁸ MUSIL, J. a kol. *Doplnková skripta z kriminalistiky*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 121.

dokumentování pozorované situace a stavu objektů s cílem odhalit a získat důkazy a další informace pro trestní řízení.⁷⁹

K ohledání místa činu může být přibrán také znalec, zejména tehdy, jedná-li se o závažné a rozsáhlé trestné činy. V druhé větě § 113 trestního zákona se praví, že k ohledání se zpravidla přibere znalec. Další osobou, která může orgánům činným v trestním řízení pomoci, je konzultant. Jedná se o procesní institut upravený v ustanovení § 157 odst. 3 trestního řádu. Odborné pomoci konzultanta ze speciálního oboru může v závažných a skutkově složitých případech využít jak policejní orgán, tak státní zástupce. Zde je třeba zdůraznit, že konzultant z právního hlediska nemá postavení znalce.

„Smysl účasti znalce při ohledání podle § 113 trestního řádu je odborně usměrňovat činnost orgánu činného v trestním řízení, zejména v otázkách dokumentace a rozsahu zjištěných stop důležitých pro znaleckou činnost, seznámit se s místopisem místa činu, případně provést za účasti orgánu činného v trestním řízení odborné ohledání vybraných objektů.“⁸⁰

Podobnou problematikou se zabýval Nejvyšší soud ČSR, který rozhodoval na základě stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSR, pod sp. zn. 1 Tz 12/83. Znalec se ve svém posudku nemůže opírat o zjištění, která sám učinil na místě činu. Potřebuje-li k podání posudku doplnění nebo prověření údajů z místa činu, musí navrhnout orgánu činnému v trestním řízení provedení ohledání ve smyslu §113 trestního řádu.

⁷⁹ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1.vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001, s. 133.

⁸⁰ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 191.

8. Znalec v hlavním řízení

8.1 Postavení znalce před soudem

Postavení znalce před soudem je v zásadě stejné jako v přípravném řízení. Znalec, jenž ve lhůtě odevzdal znalecký posudek orgánu činném v trestním řízení, výsledek svého zkoumání již nemění. Mohou zde však nastat skutečnosti, které znalec musí řešit.

Pokud je přibrán znalec, který je zapsaný v seznamu znalců, jako zpracovatel odborného vyjádření, provádí se dokazování přečtením a znalec není povinen vypovídat před soudem. Ovšem v případě, že by to vyžadovala situace, mohl by se dodatečně tento znalec k věci přibrat a poučit, čímž by splňoval náležitosti podstatné pro jeho výslech.

Znalec, který je oficiálně přibrán k případu, je zapsán v seznamu znalců a splnil i ostatní náležitosti včetně včasného odevzdání znaleckého posudku, může být předvolán k provedení znaleckého úkonu. Pokud by se nedostavil na zmíněné předvolání, může být potrestán pořádkovou pokutou dle § 106 trestního řádu, o čemž byl poučen. Znalec nemůže být na základě tohoto předvolání předveden.

Jelikož jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci včetně znaleckého posudku, jak vyplývá z § 89 odst. 2 trestního řádu, znamená to tedy, že se před soudem provádí výslech znalce, který je upraven v § 108 trestního řádu. Jestliže vypracoval znalec posudek písemně, stačí, aby se na něj při výslechu odvolal a stvrdil jej.⁸¹ Výslech znalce ovšem soudce nemusí provádět, pokud má za postačující znalecký posudek. Obviněný, obhájce a státní zástupce však mohou žádat provedení výslechu znalce v hlavním líčení dle § 215 odst. 2 trestního řádu.⁸²

⁸¹ Zákon č. 141/1961 Sb. § 108 odst. 1.

⁸² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 420.

Za nepatřičné lze považovat upozornění znalce na možnost udělení pořádkové pokuty až do výše 50 000 Kč. Lze polemizovat o této části ustanovení v § 106 trestního řádu minimálně z hlediska morálního. Jakákoliv představa toho, že bude sankcionován někdo, kdo je soudem žádán o pomoc, je dle našeho názoru iracionální, ovšem právě tento model je v zásadě nastaven při nedostavení se znalce k výsledku. Na druhou stranu míníme, že soudci si uvědomují, že to jsou právě oni, kdo o něco žádají znalce, a sankcionování znalců ve většině případů nevyužívají.

Soudce v hlavním líčení využívá odbornosti znalce, což je v naprostém pořádku, nemělo by se však stávat, že znalec bude využíván k zodpovězení otázek, které patří do všeobecného vzdělání nebo otázek, které by si bez větších problémů mohl soudce nastudovat sám. Tím se znalec dostává do situace, kdy splňuje obstarávání důkazů a jiných podkladů pro rozhodování, kterého by se měl vyvarovat. Znalec však bývá do takové situace někdy soudcem tlačěn, ať už okolnostmi přibrání, nebo otázkami. Přesto si při výsledku za žádnou cenu na sebe nesmí nechat přenést rozhodovací odpovědnost.

8.2 *Výslech znalce*

Výslech v atmosféře soudního líčení má svá specifika, která mohou ovlivnit výsledek soudní pře. Všechny okolnosti, příprava na jednání, komunikace, sociální vyspělost či prostředí soudní síně působí na jednotlivé aspekty psychiky vyslýchaného. Zvláštní postavení má znalec. Jeho znalecký posudek je často důležitým, ne-li klíčovým důkazním prostředkem a soudce od znalce očekává kvalifikované odpovědi.

Výslech znalce upravuje § 108 trestního řádu, kde se v prvním odstavci praví, že pokud byl posudek vypracován písemně, může se na něj znalec při výsledku před soudem odvolat a stvrdit jej. V opačném případě posudek nadiktuje do protokolu. Výslech znalce při hlavním líčení soud provádí i v případě, že znalecký posudek vypracuje obhajoba. Pokud má znalecký posudek předložený obhajobou

požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků předložení záměrně nepravdivého znaleckého posudku, potom by měl soud postupovat při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o posudek znalce přibraného orgánem činným v trestním řízení.

P. Vantuch v článku *Může být znalec, který vypracoval posudek ze strany obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek?*⁸³ poukazuje na skutečnost, že k hlavnímu líčení jsou předvoláni znalci, kteří vypracovali posudek pro obhajobu a následně vyslechnuti v procesním postavení svědka. K tomuto dochází v některých případech zejména tím, že státní zástupce navrhne znalce ze strany obhajoby jako svědka a soud jeho návrhu vyhoví a k hlavnímu líčení předvolá znalce v procesním postavení svědka, a v tomto postavení jej také vyslechně. Soud se v tomto případě dopouští chyby a znalce by, ať už je přibrán na objednávku obhajoby, nebo orgány činnými v trestním řízení, měl být vyslýchán vždy jako znalec a nikoliv jako svědek. Znalec nemusí být formálně přibrán dle § 105 odst. 1 trestního řádu, ale je potřeba jej poučit dle § 106 trestního řádu.

Pokud je naopak někdo ve věci svědkem, nemůže být zároveň přibrán jako znalec, neboli funkce svědka a znalce je neslučitelná, jak je uvedeno v rozhodnutí nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 3. 6. 1976, sp. zn. 4 Tz 98/76.

Je-li potřebné vyslechnout jako znalce pracovníka znaleckého ústavu, je nutné, pokud znalec není zapsaný v seznamu znalců, aby složil znalecký slib. Posudek ústavu se jinak vždy jako důkaz provádí přečtením. Z tohoto hlediska je potřeba rozlišovat posudek ústavu a posudek přibraný podle § 105 trestního řádu.

Problémem přečtení posudku bez souhlasu obžalovaného se zabíralo usnesení vydané Nejvyšším soudem ČR ze dne 6. 10. 1987, sp. zn. 7 To 25/87, přičemž bylo konstatováno, že soud provádí dokazování přečtením posudku vydaném ústavem, aniž by potřeboval souhlasu stran.

⁸³ VANTUCH, P. *Může být znalec, který vypracoval posudek ze strany obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek?* In Bulletin advokacie, č. 6, 2012, s. 17–22.

8.3 Znalecké posudky v soudních rozhodnutích v praxi

V této části si uvedeme některá soudní rozhodnutí, v nichž nalezneme příklady možných komplikací při znalecké praxi. Příklady byly vybrány tak, aby bylo pokryto co nerozmanitější spektrum znaleckých posudků.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 603/2011

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 20. července 2011 o dovolání obviněného T. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 9 To 24/2010, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 16 T 10/2001, podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. se dovolání obviněného T. B. odmítá.

Obviněný T. B. v dovolání namítal, že skutková zjištění soudů se opírají o znalecký posudek z oboru ekonomiky vypracovaný znalcem Ing. J. V., s jehož závěry nesouhlasil, a zpochybnil jeho správnost. Znalecký posudek byl vypracován před deseti lety, znalec již v současné době nežije, a byla tak upřena možnost provést jeho výsledky.

Judikatura tedy v tomto případě řeší problematiku použitelnosti znaleckého posudku vypracovaného znalcem, který již zemřel. Odvolací soud zdůvodnil, proč odmítl požadavek obviněného na vypracování nového znaleckého posudku. Argumentoval, že listinami, jimiž byl proveden důkaz na žádost obviněného, nebyly zpochybněny závěry znaleckého posudku Ing. J.V. Za situace, kdy neexistovaly objektivní pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, byť jeho zpracovatel v mezidobí zemřel, nebylo povinností soudu, aby nechal věc znovu přezkoumat. Ani v tomto postupu odvolacího soudu Nejvyšší soud nespatořoval zkrácení práv obviněného na jeho obhajobu.

Soudy nižších stupňů správně vyhodnotily znalecký posudek Ing. J. V. jak po stránce procesní, tak po stránce věcné.⁸⁴

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 893/2004

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 2. září 2004 o dovolání obviněného Z. B. proti rozsudku Krajského soudu v Brně, ze dne 13. 3. 2002, sp. zn. 5 To 63/2002, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Blansku pod sp. zn. 3 T 292/2000 tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 3. 2002, sp. zn. 5 To 63/2002, a rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 8. 3. 2001, sp. zn. 3 T 292/2000.

Obviněný Z. B. v rámci mimořádného opravného prostředku mimo jiné poukazuje na to, že odvolací soud odmítl závěry soudního znalce z oboru dopravy Ing. A. V. a vyvodil závěry, které byly v příkrém rozporu se zásadou materiální pravdy, jak to předpokládá § 2 odst. 5 tr. ř. Znalec přitom jednoznačně uvedl, že obviněný nemohl nehodě zabránit vzhledem k tomu, že to byl poškozený M. B., který nepřiměřenou a hazardní jízdou vjel na jeho polovinu vozovky a zavinil střet s vozidlem dovolatele.

V tomto případě se jedná o nesrovnalost mezi soudem a znalcem při posouzení zavinění dopravní nehody neboli jak dalece obviněný naplnil znak porušení důležité povinnosti jako kvalifikačního znaku skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví. Nejvyšší soud konstatuje, že důležité skutečnosti vyplývající ze znaleckého posudku o střetu při dopravní nehodě soud druhého stupně nikterak nezaznamenal ani nevyhodnotil a ponechal je zcela bez povšimnutí. Dále uvádí, že pro správné posouzení otázky zavinění pachatele ve vztahu k vzniklému následku je nutné vždy zkoumat, zda mezi jednáním obviněného a následkem byla zachována příčinná souvislost, a to, jaký podíl na vzniklém následku má jednání obviněného, a zda v

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 603/2011.

této souvislosti se na něm nepodílí i další skutečnosti, které byly na jednání a vůli obviněného nezávislé. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že výrok rozsudku soudu druhého stupně, a to i s jeho odůvodněním, neodpovídá právnímu závěru o porušení důležité povinnosti z hlediska právní kvalifikace skutku jako trestného činu ublížení na zdraví a jako soud dovolací zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně a současně zrušil rozsudek Okresního soudu v Blansku, kterému přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.⁸⁵

Nález Ústavního soudu ČR III. ÚS 299/06

Ústavní soud rozhodl dne 30. dubna 2007 ve věci ústavní stížnosti stěžovatele P. M. proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006 sp. zn. 8 Tdo 473/2006 proti usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 25. 1. 2006 sp. zn. 8 To 70/2005 a proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 15. 4. 2005 sp. zn. 52 T 4/2005, kterými byl stěžovatel odsouzen pro trestné činy podle § 219 a 235 trestního zákona.

Stěžovatel uvádí, že byl v trestním řízení odsouzen nespravedlivě, protože se trestných činů, které mu jsou kladeny za vinu nedopustil. Stěžovatel zpochybňuje znalecký posudek vypracovaný prof. J. S., DrSc., navíc poukazuje na fakt, že se jedná o jediný a hlavní usvědčující důkaz ve vztahu ke spáchání trestného činu vraždy. Dále stěžovatel uvádí, že napadená rozhodnutí obecných soudů jsou založena na téměř nekritickém nahlížení na znalecký posudek prof. S., a v souhrnu výše uvedených skutečností spatřuje stěžovatel porušení svého ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces.

Ústavní soud dozal důvodnosti ústavní stížnosti v té části, v níž je napadáno odsouzení stěžovatele pro trestný čin vraždy, jelikož vydaná rozhodnutí vykazují četné důkazní deficity. Jedním z těchto deficitů jsou právě pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku. Orgán činný v trestním řízení je povinen, v souladu se

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 893/2004.

zásadou oficiality a zásadou vyhledávací pokusit se odstranit vzniklé pochybnosti obstaráním dalších důkazů. V případě závažných skutkových rozporů a pochybností o správnosti znaleckého posudku, které se nepodaří odstranit, musí soud postupovat podle pravidla in dubio pro reo a rozhodnout ve prospěch obviněného. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ústavní soud si je vědom toho, že požadavek, aby orgán činný v trestním řízení hodnotil mj. též odbornou správnost znaleckého zkoumání a odbornou odůvodněnost závěrů znaleckého posudku, je velmi náročný.

V daném případě však obecné soudy provedly rozporné a neúplné hodnocení důkazů a zjištěný skutkový stav rekonstruovaly v rozporu s provedenými důkazy, čímž porušily základní práva stěžovatele. Ústavní soud zčásti vyhověl ústavní stížnosti a zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 15. 4. 2005 sp. zn. 52 T 4/2005 v té části výroku o vině, kterou bylo vysloveno, že obžalovaný P. M. je vinen trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 trestního zákona, jakož i ve výroku tohoto rozsudku o trestu. Dále Ústavní soud zrušil usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 25. 1. 2006 sp. zn. 8 To 70/2005 v té části, kterou bylo zamítnuto jako nedůvodné odvolání obžalovaného P. M. proti výroku soudu prvního stupně o vině trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 trestního zákona a proti výroku o trestu, a konečně Ústavní soud zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006 sp. zn. 8 Tdo 473/2006.⁸⁶

(Podle nového trestního zákoníku se jedná o trestný čin vražda podle § 140 odst. 1 trestního zákoníku.)

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR III. ÚS 299/06.

Nález Ústavního soudu ČR IV. 396/99

Ústavní soud rozhodl dne 14. října 1999 ve věci ústavní stížnosti Ing. L. B. a I. D. proti rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové z 8. 10. 1998 sp. zn. 8 C 56/96 a Krajského soudu v Hradci Králové z 9. 6. 1999 sp. zn. 25 Co 911/98 o zamítnutí žaloby stěžovatelů na určení neplatnosti závěti tak, že ústavní stížnost odmítá.

V ústavní stížnosti stěžovatelé uvádějí, že došlo k porušení jejich ústavně zaručených práv na spravedlivý soudní proces zakotvených v čl. 90 Ústavy ČR, čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních a svobod a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod tím, že při posuzování platnosti závěti soudy vycházely pouze ze znaleckého posudku Ing. P. K. a nevzaly vůbec v úvahu znalecký posudek RNDr. M. M., který má minimálně hodnotu listinného důkazu podle ustanovení § 129 o. s. ř.

V této věci lze poukázat na rozpor dvou posudků. Posudku vyžádaného účastníkem řízení a posudku vypracovaného soudem přibraným znalcem. Různost závěrů posudků vyžádané opačnými stranami nebývá nijak nebývalým jevem. Důležité v této věci může být skutečnost, jak se soudem přibraný znalec ve svém znaleckém posudku vypořádá s tím, co již bylo formou jiného znaleckého posudku zpracováno.⁸⁷

Usnesení nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tdo 449/2010

Nejvyšší soud ČR rozhodl v neveřejném zasedání dne 12. května 2010 o odvolání obviněného P. P., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 5 TO 540/2009 jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 5 T 152/2009 tak, že se ruší usnesení Krajského soudu v Brně a rozsudek Městského soudu v Brně a přikazuje Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ČR IV. 396/99.

Obviněný byl uznán vinným trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil tím, že řídil osobní motorové vozidlo s pozitivním množstvím amfetaminů a kokainu ve slinách, přičemž následným rozbořem moči byla přítomnost amfetaminů potvrzena.

Obviněný P. P. podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání, protože za nesprávný považoval závěr odvolacího soudu, že pro posouzení trestní odpovědnosti je bez významu, jaké bylo množství látky amfetaminu v moči obviněného. Právě tuto skutečnost označil obviněný za rozhodující a zásadní, protože jen na základě přesně stanoveného množství této látky bylo možné posoudit, zda obviněný byl ve stavu vylučujícím způsobilost řídit motorové vozidlo, či nikoliv, a tedy zda naplnil znaky trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák.

V případě pachatele, který řídil vozidlo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, bude nutné vždy zjistit dostatek poznatků nejenom o tom, o jakou látku se jednalo, ale i v jakém množství byla v jeho krvi či moči obsažena. Ani tyto skutečnosti však nestačí pro to, aby bylo možné dostatečně objektivně posoudit, zda obviněný i přes tuto skutečnost naplnil znaky trestného činu podle § 201 tr. zák. V takovém případě se řízení neobejde bez příbrání znalce z oboru toxikologie, který by podle zjištěných hodnot posoudil, jaké množství předmětné omamné látky měl obviněný v době řízení motorového vozidla v těle. Na základě tohoto poznatku by pak znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie podle zjištěného množství, event. jeho koncentrace, dle doby, po kterou měl pachatel předmětnou látku v těle a reakcí, které byly jinými důkazy zjištěny a jimiž se jednání obviněného projevovalo atd., určil, jak dalece byl obviněný v době jízdy zjištěným druhem a množstvím návykové látky ovlivněn.⁸⁸ (Podle nového trestního zákoníku se jedná o trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 trestního zákoníku.)

⁸⁸ Usnesení nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tdo 449/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4532/2010

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně M. V., proti žalovanému J. V. o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Okresního soudu v Kladně pod sp. zn. 14 C 100/2001, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 19. 1. 2006, č. j. 21 Co 271/2005-369, tak, že dovolání se zamítá a žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů dovolacího řízení 40.210,- do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

Ve věci byl vyžadován znalecký posudek a dovolací přezkum. Zákon nestanoví předpoklady pro nařízení vypracování revizního znaleckého posudku a ponechává je na úvaze soudu. Vypracování revizního znaleckého posudku bude přicházet do úvahy zejména tam, kde soud nebude mít pochybnosti o správnosti již vypracovaného znaleckého posudku, vždy však bude záležet na konkrétní situaci a na soudu.

Institut znaleckého posudku vychází z toho, že znalec má odborné znalosti, kterými soud nedisponuje. Závěry posudku musí znalec řádně zdůvodnit, to ovšem neznámá, že by znalec musel zdůvodňovat úplně každé dílčí zjištění. Takovýto požadavek by mohl vypracování znaleckých posudku dosti komplikovat. Pokud by soud či účastníci měli za podstatné jednotlivé dílčí závěry, můžou o tyto informace požádat znalce o jejich bližší vysvětlení.

V rámci dovolacího přezkumu by dovolací soud mohl zpochybnit výsledek hodnocení znaleckého posudku jen v případě, že by posudek znalce postrádal formální náležitosti nebo pokud by jeho závěry tohoto hodnocení byly zjevně nepřiměřené, což se v této věci nestalo. Dovolací soud nehledal důvody pro vypracování revizního znaleckého posudku a námitku ze strany žalobkyně vyhodnotil jako nedůvodnou.⁸⁹

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4532/2010.

9. Závěr

Začátek 21. století je charakterizován mj. další expanzí médií a skutečně značným technickým pokrokem (hi-tec a přesné technologie, on-line a mobilní systémy, zdravotnické přístroje, válečný a vesmírný výzkum...). Rozvoj nových technických vymožeností s sebou bohužel přináší také rozvoj kriminality, nové možnosti pro pachatele (zmiňme v internetovém prostředí tzv. hackery, nejnověji pak mezi nimi např. seskupení Anonymous). Nebývalého rozvoje ovšem dosáhly i kriminalistické metody, kapacita policejních databází, použití výpočetní techniky znalci i orgány činnými v trestním řízení. Tak, jak se rozvíjí obory kriminalistického zkoumání, musí se zákonitě rozvíjet i odbornost znalce, aby mohl být zločinu konkurenceschopný a jeho posudky dosahovaly co možná největší odborné kvality. Tyto odborné znalosti znalce jsou prověřovány při výběru znalce a při jeho zápisu do seznamu znalců.

Znalec, resp. znalecký posudek hraje v trestní kauze na první pohled jednu z vedlejších rolí, ale ve svém důsledku se jedná o klíčový prvek v dokazování. Znalec je jakýsi zprostředkovatel mezi vědou a orgány činnými v trestním řízení. Znalecký posudek je vyžadován téměř ve všech závažnějších případech, ale například při trestním činu krádeže je nutné odborné vyjádření v každém případě, aby se mohlo určit, zda jde o trestný čin, či přestupek.

V praxi orgány činné v trestním řízení vyžadují především odborná vyjádření, pokud nejde o případy uvedené v § 115 a § 116 trestního řádu. Odborná vyjádření jsou preferována jak z důvodu rychlosti jejich vyhotovení, tak pro nižší hodnotu jejich pořízení.

Znalec a jeho znalecký posudek by před soudem v každém případě neměl být brán jako dogma. Každý soudce by měl sám přistupovat ke znaleckému posudku jako k důkazu a tento důkaz přehodnotit, co se týká metody jeho zpracování i odbornosti.

Soudci si v praxi musí dát velký pozor na znalecké posudky, kterými je suplováno obstarávání podkladů a důkazů k rozhodování a nepodléhat lákavé možnosti ulehčit si řadu řízení automatickým vyžadováním znalce či přenášet na znalce odpovědnost za vlastní rozhodnutí.

Jsme toho názoru, že přibírání znalců by za určité právní úpravy mohlo být v některých jednoduchých případech redukováno z důvodu časového i ekonomického, ovšem na druhou stranu by mohlo docházet k nedostatečné transparentnosti a odbornosti. Otázkou tedy zůstává, zda množství posudků nepřekračuje únosnou mez a zda v některých případech nesoudí soudce, ale znalec. Nicméně díky kvalitním znalcům a jejich posudkům, kvalitním lidem v justici, lidem ve státní správě, kteří vykonávají svou profesi z přesvědčení, je zde prostor k tomu, že znalci budou přibírání jen v situacích, které to opravdu vyžadují a bez jakéhokoliv náznaku korupčního jednání, protože jenom to je cesta, po které musí kráčet každý jednotlivec, instituce i stát.

Znalec byl, je a bude nezbytnou součástí trestního řízení a jeho postavení má v právním řádu České republiky neotřesitelnou úlohu i v budoucnu.

10. Resumé

The main topic of this thesis is the role of a judicial expert in criminal proceedings and the use of expert's report as evidence. The first part of the thesis describes the basic theoretic characteristics of a judicial expert beginning with some historical facts about the role of a judicial expert. The thesis then discusses possible subject areas of judicial experts' focus and basic principles of criminal proceedings. In the fifth chapter, the author addresses the phase of a criminal proceeding when the judicial expert is usually invited to participate, the review of an expert's report and his/her remuneration. The sixth chapter focuses on the expert's report in detail: its structure, its obligatory parts, its importance and its content including its usability as a mean of evidence. In the seventh and eighth chapter, the role of a judicial expert in criminal proceedings is analyzed based on concrete criminal cases and their statistical data where the single facts are shown. To conclude, the thesis calls attention to the work of a judicial expert, the personal characteristics of the expert and his/her interaction with other bodies which are active in criminal proceedings while not only single experts but also expert organization were taken into account. To sum up, in this thesis the importance is given not only to rights and obligations of a judicial expert but also to errors in experts' reports, to the reviews of experts' reports, its transparency and professionalism of judicial experts.

11. Seznam použité literatury

MONOGRAFIE A UČEBNICE:

BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R. *Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Praha: C. H. Beck, 2011.

BRADÁČ, A., *Soudní znaleství*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010.

BROŽ, I., DÖRFL, L., VÁCHA, V., *Soudní znaleství*. Praha: České vysoké učení technické, 2011.

CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, 2. vydání. Praha: Leges, 2011.

MALÝ, K. a kolektiv, *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

MUSIL, J. a kol. *Doplňková skripta z kriminalistiky*. Praha: Univerzita Karlova, 1989.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.

NETT, A., ZEŽULOVÁ, J., VLČEK, E., DRAŠTÍK, A., *Trestní právo procesní (Obecná část)*, 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000.

RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001.

STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. Praha: Police history, 2003.

STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005.

STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.

ČASOPISY:

BRADÁČ, A. *K používání znalecké pečeti a k elektronické podobě znaleckého posudku.* In Soudní inženýrství, 2006, č. 5, s. 302–303.

MIKŠ, L. *Nejčastější vady a nedostatky znaleckých posudků.* In Soudní inženýrství, 2006, č. 3, s. 167.

VANTUCH, P. *Může být znalec, který vypracoval posudek ze strany obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek?* In Bulletin advokacie, č. 6, 2012, s. 17–22.

KOMENTÁŘE:

ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád.* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1995.

PŘÁVNÍ PŘEDPISY:

Ústavní zákony a zákony:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

Vyhlášky:

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. 396/99, ze dne 14. 10. 1999.

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 299/06, ze dne 30. 4. 2007.

Rozhodnutí nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 3. 6. 1976,
sp. zn. 4 Tz 98/76.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1810/2009 ze dne 21.10.2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 4532/2010, ze dne 3.2.2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 28 Cdo 1568/2010, ze dne 15. 6. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 To 1/84.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 1 Tz 12/83.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 To 25/87, ze dne 6. 10. 1987.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 603/2011 ze dne 20. 7. 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 893/2004, ze dne 2. 9. 2004.

Usnesení nejvyššího soudu České republiky sp. zn. Tdo 449/2010, ze dne 12. 5. 2010.

Internetové zdroje:

Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky. In Krimispk.sweb [online]. Cit. 2013-02-21. Dostupný na <http://krimispk.sweb.cz/05_preds/ku pha.htm>.

Policie ČR [online]. Cit. 2013-02-21. Dostupný na <<http://www.policie.cz/clanek/historicky-vyvoj-kup.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

Evidence znalců a tlumočnicků. In justice.cz [online]. Cit. 2013-02-21.
Dostupný na
<[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$\\$SearchForm?OpenForm&Seq=1http://krimi-spk.sweb.cz/05_preds/ku_pha.htm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$$SearchForm?OpenForm&Seq=1http://krimi-spk.sweb.cz/05_preds/ku_pha.htm)>.

MAHDALOVÁ, K. *Ombudsman: soudní znalci ničí lidské životy*. In HN.IHNED.CZ [online]. Cit. 2013-03-03. Dostupný na
<<http://hn.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>>.

12. Přílohy

Příloha č. 1: Vzor elektronického znaleckého deníku

Vysvětlivky ke znaleckému (tlumočnickému) deníku

Ke sloupci 1	Pořadová čísla se uvádějí průběžně.
Ke sloupci 2	Zde se uvede označení a sídlo orgánu veřejné moci, název a sídlo právnické osoby, jméno, příjmení a bydliště fyzické osoby žádající o znalecký posudek (tlumočnický úkon). Vyžaduje-li znalecký posudek (tlumočnický úkon) orgán veřejné moci, uvede se též spisová značka (č. j.), pod kterou je znalecký posudek (tlumočnický úkon) vyžadován.
Ke sloupci 3	Zde se uvede datum, kdy byla znalci (tlumočnickovi) doručena žádost o provedení úkonu.
Ke sloupci 4	Zde se uvede datum, do kdy má být znalcem (tlumočnickem) úkon proveden.
Ke sloupci 5	Zde se uvede stručný (heslovitý) popis úkonu; zejména se uvedou údaje rozhodné pro posouzení náročnosti úkonu a zda jde o ústní či písemný znalecký posudek (tlumočnický úkon).
Ke sloupci 6	Zde se uvede datum provedení úkonu, u písemných znaleckých posudků (překladů) datum odevzdání znaleckého posudku (překladu).
Ke sloupci 7	Vyžádal-li znalecký posudek (tlumočnický úkon) orgán veřejné moci, uvede se zde počet účtovaných hodin (stran překladu).
Ke sloupci 8	Zde se uvede úhrnná výše účtované odměny.
Ke sloupci 9	Zde se uvede úhrnná výše účtované náhrady nákladů.
Ke sloupci 10	Zde se uvede úhrnná výše odměny určené orgánem veřejné moci. Jde-li o znalecký (tlumočnický) úkon, provedený na základě dohody s fyzickou nebo právnickou osobou, uvádějí se částky přijaté, včetně příp. záloh nebo splátek.
Ke sloupci 11	Zde se uvede úhrnná výše náhrady nákladů přiznané orgánem veřejné moci.
Ke sloupci 12	Zde se uvede datum proplacení odměny a výloh.
Ke sloupci 13	Zde se uvedou jiné relevantní informace.

Zdroj: <http://www.justice.cz>

ETICKÝ KODEX ZNALCE

I.

Úvodní ustanovení

Etický kodex znalce ústavu Znalecký ústav Praha s.r.o. (dále jen "kodex") vymezuje pravidla chování a jednání znalců provádějících znaleckou činnost jménem společnosti Znalecký ústav Praha s.r.o (dále jen "ústavu") ve vztahu k zákazníkům, třetím osobám a spolupracovníkům.

II.

Základní pravidla znalecké činnosti

- 1) Znalec musí vystupovat jako nezávislá a objektivní osoba. Musí být schopen a ochoten říci klientovi pravdu a poskytnout mu nezávislé a nezaujaté stanovisko.
- 2) Každý znalec musí pociťovat profesionální hrdost na vlastní práci a usilovat o spolupráci s ostatními členy znalecké komunity při obhajobě a prosazování společných profesionálních a stavovských zájmů.
- 3) Znalec je povinen celoživotně usilovat o vlastní sebezdokonalování tím, že bude více znát a umět, bude dobrým psychologem, bude ovládat cizí jazyky a bude dbát na dobrou fyzickou a psychickou kondici, aby svými emocemi a problémy neovlivňoval poradenskou činnost, kterou vykonává.
- 4) S etikou znalecké činnosti se neslučuje, aby znalec mimo sjednaný honorář přijímal od klienta další honoráře, odměny, provize nebo jiné ceny.

III.

Provádění znalecké činnosti ústavu

- 1) Spolupracující znalec nabízí a poskytuje takové služby, které jsou v souladu s jeho odbornými kompetencemi, znalostmi, zkušenostmi a možnostmi jeho vlivu.
- 2) Spolupracující znalec přijímá pouze takovou zakázku, pro níž je kvalifikován a o níž se domnívá, že přinese zákazníkovi užitek.
- 3) Ústav nepřijme zakázku znalecké služby
 - a) omezeného rozsahu, který by nedovoloval provést znaleckou službu dobře a efektivně;
 - b) v případě, požaduje-li klient řešení odporující právním předpisům České republiky nebo právním předpisům země, ve které se výsledky znalecké činnosti budou realizovat,
 - c) za podmínek, které by mohly i jiným způsobem ohrozit jeho objektivitu, nezávislost nebo bezúhonnostÚstav si vždy si ponechá právo odstoupit od smlouvy v případě, vytvářejí-li se podmínky překračující výše uvedená omezení.
- 4) Při provádění znalecké činnosti ústav (a spolupracující znalci):

- a) postupuje podle obecně platných předpisů a příslušných vnitřních předpisů ústavu.
- b) vystupuje v duchu podnikatelské strategie ústavu s r.o. a chrání jeho dobré jméno,
- c) zachovává odbornou a morální loajalitu k ústavu; loajalita přitom znamená mít pozitivní poměr ke společnosti jako celku a k vedení společnosti, identifikovat se s cíli společnosti a koncentrovat všechny síly na dosažení cílů společnosti.

IV.

Vztah ke klientům

- 1) Spolupracující znalec staví zájmy klientů před zájmy vlastní a své služby poskytuje tak, aby z nich měl užitek především klient, pokud tím neporušuje významným způsobem obchodní zájmy ústavu. Využívá přitom svých odborných znalostí a zkušeností tak, aby poskytnuté služby byly nejen objektivní, ale též kompetentní.
- 2) Vztah mezi znalcem a klientem musí být založen na vzájemné důvěře. Klient si musí být jist tím, že znalec je vůči němu zcela upřímný a poctivý a že hlavní zásadou pro chování je služba zájmům klienta.
- 3) Při jednání s klienty musí znalec znát vlastní emoce a být schopen sám sebe motivovat k jednání sledujícímu klientův prospěch i za cenu potlačení vlastních zájmů a ambicí.
- 4) Znalec musí být citlivý k postojům i emocím klientů a při jednání s nimi musí efektivně ovládat umění mezilidských vztahů.
- 5) Znalec poskytuje své služby dvěma nebo více navzájem si konkurujícím či znepráteleným klientům jedině s jejich vědomím. Pečlivě zváží, zda za daných okolností a daného negativního vztahu mezi klienty není vhodnější své kontakty s jedním z nich přerušit.
- 6) Znalec informuje své klienty o všech vztazích, okolnostech nebo zájmech, které by mohly ovlivnit jeho úsudek nebo objektivitu poskytovaných služeb.

V.

Vztah ke třetím osobám

- 1) Veškeré informace o klientovi, které znalec v průběhu své znalecké činnosti získá, udržuje v tajnosti a nevyužije ke svému finančnímu nebo jinému prospěchu. Rovněž zabrání tomu, aby těchto informací mohly bez souhlasu klienta využívat třetí osoby.
- 2) Ustanovení uvedené v předcházejícím odstavci je znalec povinen dodržovat i po skončení znalecké činnosti u klienta a to po dobu dohodnutou se klientem.

VI.

Závěrečná ustanovení

Tento kodex je závazný pro všechny zaměstnance a spolupracující znalce společnosti Znalecký ústav Praha s. r. o.

Zdroj: <http://www.znalecky-ustav.cz>

Příloha č. 3: Počet znalců a počet znaleckých posudků za období 2003–2012. Počty znaleckých posudků podle zaměstnavatelů.

Počet znaleckých posudků v jednotlivých letech a podle zadavatelů										
	Celkem	Státní org.	Org. PČR	Státní zastup.	Tr. řízení	Obč. řízení	Obchod. věci	Jiné st. orgány	Právnícké osoby	Občané
2003	354710	88479	41218	722	2378	12926	1332	29903	110153	156078
2004	1489804	388237	158481	1923	9786	44567	5051	168429	388587	712980
2005	1508228	386747	157432	1965	9592	45148	5911	166699	401456	720025
2006	1498653	356216	153519	1567	10211	45481	5157	140246	404569	737868
2007	1489178	376322	163775	3369	9440	48647	7183	143908	403694	709162
2008	1343046	362684	159771	2226	9765	48951	6205	135766	432423	547939
2009	1161097	308631	116258	3051	9864	49825	5058	124575	393803	458663
2010	1007432	268160	106420	1745	10401	46283	6214	97128	352139	387102
2011	598181	146138	50716	1411	5608	28448	3069	56916	209972	242041
2012	168841	39691	12212	139	1371	7797	1115	17057	58175	70975

Zdroj: Údaje Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 15. 3. 2013.